

שמוכרח ליטול בע"ש זה כדפרש"י שהרי לא תחלק עוד עד שיגיע ע"ש נמצא שהוא עתה הצריך ליטול שלכן יכול ליטול גם לסעודה ג' דשבת.

וזהו מש"כ רש"י כשיש לו י"ב יטול משום דכשיש לו י"ג אף שנטל אינו כד"ן יש לו י"ב שנטל כמו מי שאין לו כלום דנותנין לו גם לשבת דמי שיש לו י"ג הוא בר"ן חדש דאף שנטל אינו נוטל אלא סעודה החסרה ולא לשבת.

ויש לפ"ז ראייה מפרש"י זה דאף לרבנן נותנין בצריך ליטול עוד סעודה גם לשבת ולא אמרינן שיתנו לו רק י"ד ויאכל מאי דבעי למיכל באפוקי שבתא בשבתא והוא כדסובר הר"ש ספ"ח מפאה ולא כדקשה הפרישה עליו ביו"ד סי' רנ"ג והביאו הט"ז בסק"ב משום דרש"י והר"ש מפרשי דכיון שהוצרך לתרץ אליבא דר' חידקא דהא מני ר"ע היא חזר בו לגמרי מתירוצים הראשונים אף אליבא דרבנן. וזהו כוונת הט"ז שכתב שלא עיין הפרישה בהסוגיא שהוא בפרש"י דהסוגיא שלכן יש חלוק בין יש לו י"ב ליש לו י"ג ולא קשה עליו השגת נקד"כ דמפרש"י ודאי מוכרח כהט"ז. ולהרמב"ם בפ"י המשנה בפאה שם אה"צ שחולק על הר"ש וכן יחלוק על רש"י ולא יהיה להרמב"ם חלוק בין י"ב ל"י"ג דבתרויהו לא יתנו לו אלא מה שחסר ולא יתירה לשבת.

יודו.

משה פיינשטיין

סימן קמז

בענין נדר שה"פאליסע של אינשורענס" יהיה לצדקה

מע"כ יודי הרב הגאון הגדול מוהר"ר משה בנימין טאמאשצ'ו שליט"א.

ענף א

בדבר מי שאמר שהפאליסע של אינשורענס שלקח יהיה לצדקה והוא שבכל שנה יצטרך ליתן להקאמפאניע מעות כפי הצריך להסך שהתחייבו לו ואחר מותו יתנו הקאמפאניע לצדקה שאמר ואחר זמן העני ואינו יכול לשלם יותר והחזירו לו מעותיו

כתנאי האינשורענס ושואל אם יכול לחזור מנדרו. ורוצה כ"ג יודי לידע דעתי העניו.

נהג הנ"י בנדרים דף כ"ט כתב בשם הרשב"א שהנודר להקדש ולצדקה ליתן לאחר מיתתו אינו כלום ורק בשכ"מ תקנו שיהיה להקדש ולעניים כדאיתא בב"ב דף קמ"ח מצד תקנתו כמו שחקנו שמועילין דבריו גם במתנה אבל מדינא מצד נדרו אינו חל לאחר מיתה. וא"כ בברייתא שנדר לצדקה לאחר מיתתו אינו נדר ויכול לחזור. וכן איתא במדרכי ב"ב דף קנ"א בשם מהר"מ דאפילו אמרה אתן כך וכך לצדקה לאחר מותי לא נעשה נדר ומציא למיהדר משום דבעידנא דצריך לקיים הנדר כבר הוא מת וחפשי מן המצות והיא סברה ברורה.

אך יש לדקדק ברמב"ם שלכאורה משמע שחולק וכתב בפכ"ב ממכירה הט"ז דהואיל דאף דאין מקדיש ונותן לצדקה דבר שלא בא לעולם מי"מ חייב לקיים כשיבא בעולם מצד חייבו הנדר שעליו לכן אם צוה שכ"מ שכל מה שיוציא אילן זה לעניים וכו' בהן העניים עיי"ש אף שמצד תקנת שכ"מ ליתא בדבר שלא בא לעולם כמפורש ברוך קמ"ז ואיפסק ברמב"ם שם ה"א אלא מטעם נדר אף שהוא לאחר מיתה דבשכ"מ הוא לאחר מיתה אלמא דסובר הרמב"ם דיכול לנדוד לאח"כ. ועיין בכ"מ ובב"י חו"מ סי' רי"ב שאוקים שאירי הרמב"ם דהיורשים שמעו כשצוה השכ"מ ושחקו והו"ל כאילו נדרו בעצמם. והוא תמה מאד חדא דנצטרך לומר שהרמב"ם סובר כשיטה ראשונה שבח"מ סי' רי"ב סעי' ח' דבמחשבה לבד מתחייב לצדקה ויותר משמע שסובר כשיטה ה' שהוא שיטת הרא"ש והטור דהא לא הזכיר דין שמועילה מחשבתו לבד רק בפ"ד ממעשה הקרבנות הי"ב לענין קרבן ולא הזכיר זה גם בהלכות צדקה. ועוד מה"ת נימא שהשכימו בלבם דמ"ט לא נימא ששתקו רק מחמת שחששו לטרוף דעתו. ואף באמרו לו שיעשו כדבריו אם בקש מהם שיבטחו לו אפשר יש להאמינם שרק בשביל שלא לטרוף דעתו אמרו כדבריו. ואף אם נימא שלא מהימני באמרו בפירוש מ"מ א"א לפרש שאירי הרמב"ם באופן זה או לאוקמי שאמרו מעצמם בלא בקשתו שדאי הוא נדר שלהם דהא א"כ אין שייך זה להשכ"מ אלא הוא נדר של עצמן על דבר שלא בא לעולם שכבר כתב דין זה בהט"ז. ואף להב"י שסובר ששתיקתם מהני ג"כ הוא מצד קבלתם בעצמם ולא הו"ל לצייר בשכ"מ רק לכתוב שה"ה בחשב שמתחייב לקיים. אך אולי הוא להשמיענו אגב אורחא שאין יכולין לומר ששתקו לא מצד נדר אלא שלא לצער השכ"מ. אבל הוא

דוחק. ובאמת משמע שחזר ושיע העתיק דין הרמב"ם ד דוקא בשמעו היורשין ושחקו. י"ט דאמרינן באומר כן שה לעניים עד שיקיימו נדרו דה הקנה ולא אמרינן נעשה אליו כמפורש בכתובות דף נ"ח. פליג.

וכן משמע מרמ"א שם דבמקדיש דבר שלא בא לעו כשאמר אתננו להקדש ולעניים ואם איירי המחבר בשחקו שז גם להי"א אם אמר כל מה שיו ושחקו יהיה לעניים מצד נדר הרמ"א שהמרדכי פליג גם ב לאחר מותי שאירי המרדכי ע דהיא בעצמה לא תוכל לי מחייבין ליתן. דהא שם אייר אמירתה לקהל דהא אדרבה למחר שהכל יהיה שלו עיי"ש אפשר לא פליג ארמב"ם. וכן כתירוף הסמ"ע נמי מהאי המרדכי ארמב"ם בזה. אלא הרמ"א שהרמב"ם פליג וסובר טובא מה"ת יתחייבו היורשין חל עדין אף על האב בעצמ בס"י רנ"ב סעי' ב' דגודר ומת לקיים הנדר. אלא אפילו לש ובס"י ר"צ סק"ג דמחייבין לי הקצה"ה שסובר שאיכא שעבו כשכבר חל עליו אבל בנדר ומת קודם שבא לעולם וכן לאח"כ שלא חל עליו כלל דה שלא נתחייב כלל ואיך יתחייב הכ"מ והב"י כדביאר כן הקצו

ולכן הנכון לע"ד דה"ת מחייבין היורשין לקיים נדר ו דינו בשכ"מ דוקא ולא בסתם שאמר כל מה שיוציא אילן לעניים אף שכנדר אין חלוק ודאי דמצד הנדר איך מחייב מצד תקנת שכ"מ שסובר ה מחשש טרוף דעתו. ואף שבא לעולם לעשיר לא תקנו הוא דהא לא עדיפי הקונים בקנ

אלוהי משה - יודו רצ"ג חק א

מימלא דשמואל שם [וי] [כ]:
 שם דף י"ב כשמואל
 זור וי"ב סימן תקסג רש
 מה רעה, בשם ר"ף שם ג
 ג וימנ"ס שם א, ז'
 טור [שם עמוד ער];
 דרכי שם רמז מרמז בשם
 צינו חננאל [נגלין שם
 י"א אחר שמואל; אברהם
 גרד רמז, הו"ב בני"ג שם
 ד"ה ומ"ס ריבוי בשם];
 כפירוש רש"י [שם ד"ה
 ופלה; רמז"ס שם וכפירוש
 גרד משנה שם, הו"ב בני"
 שם];
 * בני"ג שם עמוד רע"ג
 י"ה כחבו, בשם חופסות
 ז"ה ל"ה כל, ורל"ש שם
 י"ג י"ג, וקמ"ק סימן ז'
 ז' טו; כ"ג בני"ג סימן
 קמ"ק עמוד רפ"ו ד"ה
 ז', בשם מרדכי שם,
 ז"ס לרנ"י"ה סימן
 חמ"ג;
 טור [שם עמוד רע"ג];
 ש"ש סימן י"ג; חמ"ג
 ז' דרכי הלכות השע"ב בא"ט
 ג, א; סמ"ק שם וכחב
 ז' טו; הנהיגו מיימנות שם
 ז' ז' בשם ר"ת
 ספוט עובד וזה ל"ה, א
 ז' חמ"טון דהוי בכלל
 ז' לב [שמות לה, כ"ג]
 ז' א' דשבעות דף קמ"ג
 ז' מרדכי שם קמ"ג
 ז' ז' מרדכי שם רמז
 ז' בשם ה"ר פ"ק בהגהות
 ז' "ק ה"ל, הו"ב בני"ג שם
 ז' סוף חמ"טון;
 ז' עיין לקמן סימן
 ז' תקס"ג;

ציונים ד"כ"א
 מרדכי [שם רמז מרדכי];
 י"ב שם א, י"ג; רל"ש שם;
 ר"ף שם ג, א';
 גהות מיימוני פרק א'
 [שם אות כ' ח];
 מרדכי [שם] בשם ר"י
 ז' משה אות א ד"ה ואל,
 ע"ה מרדכי הדגן שם];
 דרכי משה שם;
 דרכי עצמו טו';

עשרת דקנים
 י"ב אופרים דמתפ"ק
 ז' היינו בא"ט קבל עליו
 ז' חשיכה, ואפילו מי
 ז' לבילה להתענות
 ז' וקבל עליו התענית
 ז' וכל עינו, וכן עדיף ספי
 ז' לבאת ידי חובת בולם,
 ז' אם לא קבל עליו כלל
 ז' עשנה כך לילה דיום,
 ז' ולא הוה תענית לענין
 ז' להשלים נדר ויכול
 ז' ול אין עליו שם תענית
 ז' יכול להתחיל

מ"א יצא. ומכל מקום אם החמיל להתענות ציוס זה אדעתא [כ"ה] שלא להשלים [כ"ה] צריך לשלם נדרו. וגם הוי כפרת עון, ללא גרע ממי שמנער עצמו מנשר ויין, עיין סעיף י"א: י' צ"הוג בתענית יחיד. כמו שכחוב סעיף א' דאפילו לא [השלים, והוא הדין אם לא] קבלו מעולם מתפלל, ענינו [דרכי

משה אות א ד"ה וזה]: י"א הוי קב"ה. וי"ב להתענות, [כ"ה] עיין ציו"ד סוף סימן רנ"ט [בהגה]. ומכל מקום דוקא כשקבל בלבו להתענות, [כ"ה] אבל אם היה [כ"ה] רק בדעתו להתענות לא מקרי קבלה, [כ"ה] וכן משמע ציו"ד סימן רי"ד [סעיף א'] דדוקא כשהחמיל להתענות צריך התרה [כ"ה] סוף סימן תקסג. [כ"ה] וכן משמע סימן [תקנ"ו] [תקנ"ו] [כ"ה] [סעיף ב'] בהג"ה, ע"ש:

[כ"ה] יהי רצון שתהא תפלתו ביום תעניתו מקובלת [כ"ה] ואם לא הוציא בפיו [כ"ה] [אם הרצה בלבו [כ"ה] שהוא מקבל תענית למחר י"א הוי [כ"ה] קבלה [כ"ה] והוא אחר שמואל] שיאמר בשומע תפלה הריני בתענית יחד למחר יהי רצון מלפניך שיקבלני באהבה, עכ"ל [רי"ף] [כ"ה] וכתב הטור [סימן תקסג עמוד רע"ג] וכיון דליכא פלוגתא דרנ"ח ורנ"ד [הו"ב דנ"א"ש שם] כרב, טוב שלא להפסיק בתפלה. פירוש, דכיון שיש סברה לפסוק כרב או כשמואל, יש לנו לבחור כרב שלא להפסיק, והב"י [שם עמוד ער ד"ה ומ"ש רב"ט בשם] הביא בשם [הרב] המגיד [תעניות א, ז'] ד"ש בקצת ספרי הרמב"ם בגשון זה כשיחפלה תפלת המנחה או אחר המנחה, וכן העתיק [הש"ע] כאן, ודבר פשוט שיותר טוב לאמרו אחר התפלה דהיינו קודם אלהי נגור ולא להפסיק בתפלה עצמה בשומע תפלה. ואין להקשות דהא קיימא לן [סימן קט"ו סעיף א'] שואל אדם כל זכריו בשומע תפלה, דהכא שאני שאומר אהא בתענית שזהו ענין נדר, לא ענין תפלה, והוה הפסק, על כן יותר טוב לאמרו קודם אלהי נגור. וכן כתוב בסמ"ק [סימן ז' עמוד פ"ג]: **א** אם הרצה בלבו. זה לשון הרא"ש פ"ק קמ"א דתענית [שם], כתב הר"ר יהודה בשם ר"ת [חוספות עמוד ז' ל"ה, א ד"ה מתענין] אם היה בדעתו להתענות מחמתו ולא קבל עליו במנחה, אף בלבו היה להתענות מחמתו אלא שלא הוציאו מפיו, מקרי שפיר תענית דהוי בכלל נדיב לב [שמות לה, כ"ג], כדליתא פרק ג' דשבעות [כ"ה] ז' דאם גמר בלבו אף על פי שלא הוציאו בשפתיו מועיל. ואף על גב דאמר התם דלענין שבעה לא מהני גמר עד שמוציא בשפתים דכתיב [ויקרא ה, ד'] לנצח בשפתים, מתקצר דכל עניני נדר ילפינן מהדדי דהא גבי זקנה דרשינן [שם] מולא שפתין חשמו [דברים כג, ד'] ומועיל גמר בלבו. והא דבעינן קבלה בתפלה, לכחלה הוא דבעי. ואיך הרא"ש על זה ונראה לי דרשינן ר"ת לא היה אלא למה שהרצה קבלת תענית בתפלת מנחה ולא הוציאו, מדהניא ראייה מנדיב לב ומזדקה דמתשבת הלכ כאלו הוציאו בפיו, אבל לא עדיף הרהור של כל היום יותר מהוצאה פיו, עכ"ל. והטור פוסק כן כאן [סוף סימן תקסג]. וקשה דבסימן רי"ב בחו"מ מביא הטור [עמוד ק"ח] תשובת הרא"ש [כלל יג סימן א'] במי שקונה קרקע אדעתא שיעשנו הקדש, אם לא הוציאו מפיו כלום הוי דברים שבלב ואמר שמואל [שבעות שם] גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו, אף על גב דכתיב [דברי הימים ב, טו, א'] כל נדיב לב עולות, הא אמרינן [שבעות שם] חולין מקדשים לא ילפינן, והאידנא כל הקדש יש לו דין חולין שאין עמה הקדש לנדק הביא ואינו אלא לנדקה הלכך צריך שיוציא בשפתיו כו'. אם כן לא סבירא להו כר"ת, וקשיין דברי הרא"ש והטור אהדדי. וכ"י ציו"ד סימן רנ"ח [עמוד ער ד"ה כתב הרא"ש] הביא בשם מהר"ק שורש קס"א [עף ה] שהרא"ש בתשובה זו אינו חופס כר"ת, דבפרק קמ"א דתענית כתב [כ"ה] דגבי זקנה מועיל גמר בלבו, ומשום הכי פסק [מהר"ק שם עף ז'] דגבי זקנה מועיל גמר בלבו, וגם המרדכי פ"ק קמ"א דנב"ב בתרא [רמז מ"א] כתב בשם תשובת רש"י לנדקה כנדרים ועדיות דמיל, הלכך גמר בלבו ליתן זקנה חייב כאלו הוציאו מפיו, עכ"ל. ונראה לענ"ד דהרא"ש וטור הסכימו לפסק דר"ת לענין תענית אלא דמכל מקום בפירוש הפסע לא הסכימו, דליתא בפרק ג' דשבעות [שם] אמר שמואל גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו שנאמר [ויקרא שם] לכל אשר יבטח האדם שבעה, מימיני מולא שפתין חשמו ועשת אין לי אלא שמואל גמר בלבו מנין חלמוד לומר כל נדיב לב, שאני התם דכתיב כל נדיב לב, וגמור מינייה, ומסקינן חולין מקדשים לא ילפינן. רש להקשות לר"ת דמחלק שבעה מנדר מאי פריך בגמרא מנדר, דמולא שפתין קאי על נדר דהא כתיב גבי נדר, ושמואל מיירי משבעה. ואין לומר דפריך נגמור שבעה מנדר וזוהי מחלק דחולין מקדשים לא ילפינן, דאם כן לא היה לר"ת לחלק בין שבעה לנדר אלא בין חולין לקדשים בין שבעה בין נדר. וצריך לומר דר"ת

ערך פ"ח פ"מ דהרי"ק ש' פ"ה: ושיעקור וכו'. קבלו בזמן תפלה מנחה אפילו בשוק בני דיעבד:

(ד) וכן נראה לי צ"הוג בתענית יחיד. כבר כתבנו לענין שלא שקעה עליו חמה בסמוך [ס"ק א'] בתפלת ענינו, וכן הוא גם כן כאן, כי שני דברים אלו שזן דהיינו השלמת התענית וקבלת התענית. ובמקום שהצריך רמ"א ליחד לומר ענינו ידג שמי חיות דהיינו צום תעניתו כי אינם אלא לעשרי בעלמא, וזוה יוצא לכל הדיעות, כן נראה לענ"ד: (ו) מתפ"ק ענינו. נראה הטעם, דשפיר יכול לומר ביום תעניתו אף על פי שלא קבלו, כיון דמשמיא הוא דרמו עליה הוי נמקום קבלה מעצמו: (ז) אימתי מקב"ה. בגמרא [תענית י, ב'] פליגי רב סבירא ליה צממנה דהיינו כשיגיע זמן המנחה, וסבירא ליה להרא"ש [שם סימן יג] דקודם לזה אפילו הוציא בפיו לא מהני, ורל"י"ה [סוף סימן חמ"ג] סבירא ליה דכל שכן דמהני קודם למנחה. ושמואל סבירא ליה בתפלת המנחה ופירש רבינו חננאל [נגלין שם ד"ה

אמר שמואל] שיאמר בשומע תפלה הריני בתענית יחד למחר יהי רצון מלפניך שיקבלני באהבה, עכ"ל [רי"ף] [כ"ה] וכתב הטור [סימן תקסג עמוד רע"ג] וכיון דליכא פלוגתא דרנ"ח ורנ"ד [הו"ב דנ"א"ש שם] כרב, טוב שלא להפסיק בתפלה. פירוש, דכיון שיש סברה לפסוק כרב או כשמואל, יש לנו לבחור כרב שלא להפסיק, והב"י [שם עמוד ער ד"ה ומ"ש רב"ט בשם] הביא בשם [הרב] המגיד [תעניות א, ז'] ד"ש בקצת ספרי הרמב"ם בגשון זה כשיחפלה תפלת המנחה או אחר המנחה, וכן העתיק [הש"ע] כאן, ודבר פשוט שיותר טוב לאמרו אחר התפלה דהיינו קודם אלהי נגור ולא להפסיק בתפלה עצמה בשומע תפלה. ואין להקשות דהא קיימא לן [סימן קט"ו סעיף א'] שואל אדם כל זכריו בשומע תפלה, דהכא שאני שאומר אהא בתענית שזהו ענין נדר, לא ענין תפלה, והוה הפסק, על כן יותר טוב לאמרו קודם אלהי נגור. וכן כתוב בסמ"ק [סימן ז' עמוד פ"ג]: **א** אם הרצה בלבו. זה לשון הרא"ש פ"ק קמ"א דתענית [שם], כתב הר"ר יהודה בשם ר"ת [חוספות עמוד ז' ל"ה, א ד"ה מתענין] אם היה בדעתו להתענות מחמתו ולא קבל עליו במנחה, אף בלבו היה להתענות מחמתו אלא שלא הוציאו מפיו, מקרי שפיר תענית דהוי בכלל נדיב לב [שמות לה, כ"ג], כדליתא פרק ג' דשבעות [כ"ה] ז' דאם גמר בלבו אף על פי שלא הוציאו בשפתיו מועיל. ואף על גב דאמר התם דלענין שבעה לא מהני גמר עד שמוציא בשפתים דכתיב [ויקרא ה, ד'] לנצח בשפתים, מתקצר דכל עניני נדר ילפינן מהדדי דהא גבי זקנה דרשינן [שם] מולא שפתין חשמו [דברים כג, ד'] ומועיל גמר בלבו. והא דבעינן קבלה בתפלה, לכחלה הוא דבעי. ואיך הרא"ש על זה ונראה לי דרשינן ר"ת לא היה אלא למה שהרצה קבלת תענית בתפלת מנחה ולא הוציאו, מדהניא ראייה מנדיב לב ומזדקה דמתשבת הלכ כאלו הוציאו בפיו, אבל לא עדיף הרהור של כל היום יותר מהוצאה פיו, עכ"ל. והטור פוסק כן כאן [סוף סימן תקסג]. וקשה דבסימן רי"ב בחו"מ מביא הטור [עמוד ק"ח] תשובת הרא"ש [כלל יג סימן א'] במי שקונה קרקע אדעתא שיעשנו הקדש, אם לא הוציאו מפיו כלום הוי דברים שבלב ואמר שמואל [שבעות שם] גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו, אף על גב דכתיב [דברי הימים ב, טו, א'] כל נדיב לב עולות, הא אמרינן [שבעות שם] חולין מקדשים לא ילפינן, והאידנא כל הקדש יש לו דין חולין שאין עמה הקדש לנדק הביא ואינו אלא לנדקה הלכך צריך שיוציא בשפתיו כו'. אם כן לא סבירא להו כר"ת, וקשיין דברי הרא"ש והטור אהדדי. וכ"י ציו"ד סימן רנ"ח [עמוד ער ד"ה כתב הרא"ש] הביא בשם מהר"ק שורש קס"א [עף ה] שהרא"ש בתשובה זו אינו חופס כר"ת, דבפרק קמ"א דתענית כתב [כ"ה] דגבי זקנה מועיל גמר בלבו, ומשום הכי פסק [מהר"ק שם עף ז'] דגבי זקנה מועיל גמר בלבו, וגם המרדכי פ"ק קמ"א דנב"ב בתרא [רמז מ"א] כתב בשם תשובת רש"י לנדקה כנדרים ועדיות דמיל, הלכך גמר בלבו ליתן זקנה חייב כאלו הוציאו מפיו, עכ"ל. ונראה לענ"ד דהרא"ש וטור הסכימו לפסק דר"ת לענין תענית אלא דמכל מקום בפירוש הפסע לא הסכימו, דליתא בפרק ג' דשבעות [שם] אמר שמואל גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו שנאמר [ויקרא שם] לכל אשר יבטח האדם שבעה, מימיני מולא שפתין חשמו ועשת אין לי אלא שמואל גמר בלבו מנין חלמוד לומר כל נדיב לב, שאני התם דכתיב כל נדיב לב, וגמור מינייה, ומסקינן חולין מקדשים לא ילפינן. רש להקשות לר"ת דמחלק שבעה מנדר מאי פריך בגמרא מנדר, דמולא שפתין קאי על נדר דהא כתיב גבי נדר, ושמואל מיירי משבעה. ואין לומר דפריך נגמור שבעה מנדר וזוהי מחלק דחולין מקדשים לא ילפינן, דאם כן לא היה לר"ת לחלק בין שבעה לנדר אלא בין חולין לקדשים בין שבעה בין נדר. וצריך לומר דר"ת

ערך פ"ח פ"מ דהרי"ק ש' פ"ה: ושיעקור וכו'. קבלו בזמן תפלה מנחה אפילו בשוק בני דיעבד:

באר היטב (ח) יחיד. וכתב ט"ז [ס"ק ה'] כבר כתבנו לענין תענית שלא שקעה עליו חמה שלא לאמר שמי חיות צום תעניתו, דאפילו לא צם כלל יכול לומר כל הנוסח דענינו, [עשרת דקנים ס"ק ה'], הוא הדין כאן בשם שלא קיבל התענית.

שערי תשובה (ח) יחיד. עיין באר היטב. וכתב במור וקציעה [ד"ה ג'ל] שגם בתפלת מנחה של שבת יכול לקבלו, אך התחייב לא יאמר, רק יאמר הנני בתענית נדבה למחר. וכתב בסחוקי ברכה [אהר בן] שהוא פשוט וכן המנהג. ועיין ביד אליהו סימן וא"ו

הגדור פריזמאן
 הוציא מספר א"ת, חנוך גבאי
 חנוך גבאי

ג מיימרא דרב הונא שם
 י"א, ב:]
 מ. כגירסת רבינו חננאל
 שם [ונגלו, הו"א כה"ש שם
 סמ"א, וכן גירסת הר"ף
 שם ג, א; רמב"ם שם הלכה
 פ:]
 נ. טור [עמוד רס"ג] נ"ס
 ה"ל"ש [שם]:]
 ס. מיימרא דרב הונא דף
 י"א [שם] וכגירסת
 ספרים שלנו, ה"ל"ש שם
 [סימן פ:]

צינונים ר"מ"א

ט [נדרש מה שסימן תקסב,
 נ"ס] המגיד [משנה]
 [ורמב"ם שם הלכה פ'
 והגהות מיימוני [שם
 אות ו] כל בו [סימן ס"א
 מ, ד] וב"י [שם עמוד רע"א
 סוף ד"ה ומ"ש רבינו
 רמ"ן פ:]
 ס. מדרבי פרק קמא
 דתענית [רמז מרלא]:]
 ז. פסקי מהרא"י [תריומת
 הדקן מ"ג] סימן ק"פ:
 ק. מדרבי [שם רמז מרלא]
 והגהות מיימוני [שם]:]

עמרת זקנים

גמר כלבו קודם שעה
 המנוחה או בשעת מנוחה או
 בלילה, הכל שיהיה דרוך
 להתענות מרין נדר לר"ח
 [הנהגה כה"ש עניני סימן יג]
 וסבירא ליה לחלק בין נדר
 לשבועה ברין זה, אבל
 לענין תפלה ענינו נראה
 דבכל ענין לא תפלה ענינו
 אפילו גמר כלבו בשעת
 תפלה מנוחה, וכל זה הוא
 כשאומר ענינו כיום צום
 חגיגתו, אבל אם ישמט
 מלוח אלו ודאי יוכל לומר
 כל הנוסח דאינו אלא
 חתונתו לבד, ואפילו לא
 צם כל עיקר יכול לומר כן
 [מורי כה"ש]. ונכון הוא
 כדי לצאת ידי כולם לגמור
 כלבו בתפלה בשעה שאומר
 שפע קליטו, ואחר התפלה
 באלו נצור יוציא בשפתו
 הריני בתענית כו' וכוננו
 לעיל [בש"ש], ולא בשופע
 תפלה כשום השם הפסק
 [מהרש"ל ש"ח סימן סד]. וכן
 אם קיבל עליו התענית קודם
 תפלה מנוחה הוי קבלה, וכל
 שכן קודם לכן, [הנהגת
 מיימונית דלקמן]. וכן אם קבל
 להתענות שני ימים עם
 הלילה שבניהם ואכל
 הלילה האמצעי אבר
 חנינו ומשלים שני ימים
 אחרים ואין מחפלו ענינו
 בזה [כן כתב רמב"ם בו סימן
 ס"א מ, ד], מי שמענה כמה
 ימים יחפלו בכל מנוחה
 ענינו, וכן מי שלא יוכל
 לקיים נדרו להתענות כמה

יב בשעת תפלת המנוחה, משמע לאסור לקבלו אחר תפלת
 המנוחה. אבל ה"ח [סימן תקסג עמוד ער ד"ה ונראה] כתב דש"י לקבלו
 כל זמן שהוא יום, וכן משמע בגמרא [שם]. [ועיי' סעיף י"א
 [וס"ק טו]:] יג ואוב וכו'. ומכל מקום גם בשעת התפלה כשמגיע
 לשומע תפלה [שם] יהרהר בלבו
 שמקבל התענית [ב"ח שם ד"ה
 ומל"ח]:] יד ואז מתפלא כו'.
 הלשון אינו מדוקדק, דפשיטא
 כשאוכל הלילה שנתיים שמתפלל
 בכל יום ענינו לכל יום הוי תענית
 בפני עצמו, אלא אפילו התענה גם
 הלילה מתפלל כל יום ענינו, דהא
 מדינא דגמרא [שנת מ, א] ראוי
 להתפלל בכל תפלה ענינו רק
 שגורנין [רש"י שם סוף ד"ה ערנית]
 שמה יאחזנו כולמוס ונמלא שקרן
 בתפלתו, ולכן בכל מנוחה שכבר פנה
 יום מתפלל ענינו אפילו מתענה
 שעה ימים רזופים. וכן הוא
 במהר"א [תריומת הדקן מ"ב סימן קפ]
 ובהגהות מנהגים הלכות ראש חדש
 [מנהגו סליחות אות ז] ובכ"ח [עמוד
 רסו ד"ה ומ"ש]:] הו שלא קבלו
 עליו מבעוד יום. משמע אף על
 פי שקבלו אחר כך בלילה לא מהני.
 ואם תאמר הא כתוב בסעיף י' דאם
 קבל עליו התענית שעות קודם
 שעות התענית מקרי קבלה, וי"ל
 דאם כן תקשה לך ממה שכתוב
 סעיף ה' כל תענית שלא קבלו
 מבעוד יום לא שמה תענית משמע
 דאפילו קבלו משתיקה לאו כלום
 הוא ואם כן קשה נמי למה יגרע
 מתענית שעות, אלא צריך לומר כמו
 שכתב המרדכי [תענית רמז מרלב]

לעולם בעיני קבלה קודם שיחמיל להתענות לשם תענית, נתענית
 שעות קודם שיחמיל להתענות השעות וציום שלם קודם שתיקה,
 וכן משמע בר"ן [שם ג, ז ד"ה אמר], ואם כן אף על פי שקבלו
 בלילה אינו עולה לו לתענית יום שלם, ומכל מקום מתפלל
 ענינו כיון שקבלו קודם שהחמיל להתענות לשם חובה, אבל אם
 החמיל להתענות לשם חובה ואחר כך קבלו לא הוי קבלה כלל, ולהיש
 אומרים בסעיף י' אינו מתפלל כלל ענינו:

הוציא בפיו לא מהני, ואפילו לראב"ה [סימן סימן תתנ] דסבירא ליה צהויא בפיו קודם מנוחה כל שכן דמהני מכל מקום נראה דבהרהור
 לא מהני רק בשעת מנוחה, כיון דדרך האדם להתחמס במחשבתו על כן לא הוה ההרהור גמור עד שעתו הקבוע לו לרצ או לשמואל [שם
 י, א], דלא גומר בלבו שלא יועיל לו חזרה מן ההרהור ההוא, כן נראה לענ"ד:] (י) וצ"ב יותר קבלו כו'. הלא היותר טוב נראה
 דבשעת התפלה יקבל בלבו התענית, ואחר התפלה קודם אלהי נצור יקבלנו בפה ויזאל ידי הכל, נראה לי, וראיתי כן ב"ח סימן תקסג
 עמוד ער ד"ה ומל"ח] נ"ס רש"ל [ש"ח סימן סד]:] (יא) ואז מתפלא כו' יום במונחה ענינו. איני יודע לפרש לשון ואלו, דהא בין אכל
 בנתיים בין לא אכל מתפלל בכל יום ענינו. ואפשר דלרבותא אמר דאפילו או שמתענה גם בלילה הוי כל יום בפני עצמו לענין ענינו
 כמפורש בפסקי מהרא"י [תריומת הדקן מ"ב] סימן [ק"א] [ק"פ]:] (יב) שני וחמישי. במשנת ר"מ מינן סימן קט"ו כתב מי ענינו
 להתענות שני חמישי שני יכול לשנות חמישי שני חמישי וכן למירוגין, ע"ש. [ומ"מ יש להסתפק] [ומה שכתוב בס"י יש להסתפק] "ה

ענין מה שכתבתי סעיף י"ב [ס"ק פז]:]

סבירא ליה דולאי בשבועה לא הוה בשום דוכתא דמהני כיון דלא
 ילפינן מקדשים, אבל בנדר ילפינן כל נדר מפסוק זה, ואין צריך
 לפותח בזה אלא להכל היה בכלל פסוק זה, כיון דגלי לן קרא בנדר
 קמס [ש"ח] ומצינו בנדר [אחר] [אחד] דמהני ההורו דהיינו נקדשים
 מסממא הכל בכלל אפילו חולין, מה

שיהדרה בן [ט] יב בשעת תפלת [ה] המנוחה: הגה
 (י) יג [כ"ח פ] וטוב יותר לקבלו אחר [כ"א] תפלה מנשעת תפלה
 כדי שלא להפסיק תפלתו:]
 ז יקבל עליו תענית בתפלת המנוחה אף על פי
 שהוא אוכל ושותה בלילה לא הפסיד בלום
 [כ"ב] וכן אם קבל עליו להתענות שלשה או ארבעה
 ימים או יותר זה אחר זה להתענות בימים ויאכל
 בלילות אף על פי שהוא אוכל כל הלילות לא
 הפסיד בלום דהוי קבלה לכולם אף על פי שלא
 קבל כל אחד ואחד במנוחה שלפניו: הגה [כ"ב פ] ואם
 קבל להתענות שני ימים רזופין מותר לאכול בלילה שנייה
 אם לא פירש בהדיא אף הלילה [יא] יד [י"ב] [כ"ח פ] ואז מתפלל
 כל יום במנוחה ענינו:

ח אם קבל עליו בתפלת המנוחה [ה] שלשה או
 ארבעה תעניות ולא רזופין זה אחד זה כגון
 שקבל עליו להתענות [יב] שני וחמישי שני וכיוצא
 [בוה] [כ"ב] [כ"ט] יש מי שמתפסק אי סגי בקבלה אחת
 לבלום או אם צריך קבלה לכל אחד ואחד: הגה
 [מיהו נהגו העם לקבלם בקבלה אחת וסגי בכ"ח] וכן
 דעת מקלם רבנא:

ט קבל עליו להתענות למחר והתענה ובלילה
 שלאחר התענית [לא"ה] נמלך להתענות אף על
 פי שלן בתעניתו שלא אבל בלילה [לא"ה] והתענה
 כל היום השני אינו תענית [ל"ב] מפני שו שלא קבלו
 עליו [ה] מבעוד יום:

כמו שכתבתי בסמוך נ"ס המרדכי משנת רש"י דלדקה הוה כמו
 נדרים ונדבות דהיינו שהכל בכלל נדר דקרא, והרא"ש מפרשו דוקא
 אנדרים ונדבות ממש מהפירש וממילא הוא הדין תענית, אבל לא
 נדקה. ואף על גב דכתב הרא"ש כאן מדהביא ראייה מנדיב לב
 ומלדקה דמחשבת הלכ כו', היינו לפי דעת ר"מ דמשוה נדקה
 לנדרים, אבל ליה עצמו לא סבירא ליה כן לענין נדקה. ואם כן
 ממורך הכל כפימחא דשמאל [ט] בשעת תפלת המנוחה. אבל
 קודם לזה לא מהני ההרהור, להרא"ש [תענית סימן יג] פשיטא דאפילו

בעוה"ת

ס פ ר

שני"ת מהר"ם בריסק על ד' חלקי שו"ע

מב"ק מו"ח עט"ר הרב הגאון דהמובהק צדיק כביר וכו'
מוהר"ר מרדכי בריסק שליט"א
האב"ד ור"מ דק"ס טאשנאד יצ"ו

עם מעט צרי הערות וצינונים לתורה בעורתו יח"ש.

מנאי המו"ל

שמואל הקסן גרינבערג

חתן המחבר

בריסק

מהר"ם

חלק שני

נדפס בשנת שב"ח לסי'ק

דפוס לעווין גער. טאשנאד

LÓVINGER nyomda, Tasnád.

והנזרים חף צימי הסצה אין למונע דצר זה
 מפאת חשק קל כזה שיסכס אכסים שחוספים
 לאצולה צפרהקיא כמזאר צמגיא קי סקיז ק"ק
 וי דומעס חלוס אין לשונה יע"ש ככלענידי,
 והקציה יפרוס עלינו סוכת שלומו ויסק עלינו
 באצרתו להחיס גאולתינו, וצימנו תושע ליון
 וירושלים וגם עד אז יהודה יסכון לצטח אכ"ר:

כאריז היפה ועתירה ידרכס דושהיע
 צהוקרה עמוקה:

מרדכי.

סימן ט.

כבוד אהובי ידיכ הרה"ג יחז"צ צחד"ת
 איס חמודות ורצ צרכות אסכול
 הכופר חכם וקופר וכו' כס"ת מוה"ר
 עקיבא בלויא שיחי":

אחדשתה"ר 74
 צאהצה יקרתו הגיעני ואחרתי
 להסיצו אצל לא מפני סנקל
 כצודו הרס צעיני כי יודע אכי להעריך ערכו הרצ
 אשר עוסק צהווייה אצוי ורצא צעתים הללו
 אשר צעוה"ר הצעני צהים משליכים מעליהם
 עול ההוה"ק ואפי' הלוונדים אינס מעמיקים
 ללמוד צעיון לצרר הלכות ומטולות יס ההלנווד
 וכ"ת ונהשרידים אשר כל מגונתו וחפלו למשקל
 ולנוטרי ולצרר הלכות עמוקות וכו':

והנני צהשוצה נוהצה צצר שאלתו צאחיו
 הגדול כי סקראוהו לצלה להורה
 צמדינת אונגארן וכר עשרים פענג"א צאשר
 סכן שונע מהקודס לפניו סנדר ג"כ קך כזה
 אצעת נדרו קצר סי'טרך לשלס סך הניל צמינאו
 רק אח"כ נודע לו שונהג הנוקוס הוא כסטודר"י
 עשרים פענג"א אינס ונכלמים רק חליו ועצה
 שואל אחיו כונה הוא ונחויצ לשלס אס כונהג
 הנוקוס או כאשר היכה כוונתו, ועיקר הקפק
 הוא כי ונה שאמר עשרים פענג"א הי' רק נושוס
 סשמע מאחרים כדוגנותו סנדרו ג"כ סכוס כזה,
 וא"כ מה שהי' נחויץ לעשרים שלונים הי' לפי
 סטעה וקצר סחצרו ג"כ נדרו כן, וא"כ הוי
 נדר טעות, או דלנא כיון דקוף כל סוף אמר
 עשרים וכיון לעשרים הרי הוא נחויצ לשלס
 צניילאו, וכ"ת האריך צכונה דפיס לצרר הלכה
 זו ואין עהי אחי לפלפל צדצרו המקולאים
 והנני צזה רק לומר מה סכלעני"ד צזה צעוהש"ת:
במס' סצוועה דך כ"ו ע"צ איהא אונר סמואל
 גמר צלצו לריך סיוליא צספתיו דכתיב לצטח
 צספתים מיתצי וכו' ונגמר ניכ"י ומקי קינא
 דהויל צי כהוצים הצביא ואין מלונדים, והקשו
 צהוקי מתי פריך ונגמר מיכ"י הא איכא קרא
 מיותר לצטח צספתים שלא יהי' צלצו, וכן צחר
 דמסני מוסס דהויל צ"כ הצביא קשה לי'ל קרא
 לצטח צספתים, ומכח קוסיות הללו הכריחו
 התיק' דהאי קרא לצטח צספתים אינו מיותר,
 אוננס צכ' גור ארי' לא כיחא לי' צהכי לומר
 דקרא אינו מיותר, ועכ"ז פריך השיס ונגמר
 מיכ"י היינו סיהי' עכ"פ איקור צמחשצה וקרא
 דלצטח צספתים אחי' לקרצן רק דלצרו קשה
 אחר דמתרן השיס דהויל צ"כ הצביא ואין

והנזרים חף צימי הסצה אין למונע דצר זה
 מפאת חשק קל כזה שיסכס אכסים שחוספים
 לאצולה צפרהקיא כמזאר צמגיא קי סקיז ק"ק
 וי דומעס חלוס אין לשונה יע"ש ככלענידי,
 והקציה יפרוס עלינו סוכת שלומו ויסק עלינו
 באצרתו להחיס גאולתינו, וצימנו תושע ליון
 וירושלים וגם עד אז יהודה יסכון לצטח אכ"ר:

כאריז היפה ועתירה ידרכס דושהיע
 צהוקרה עמוקה:

מרדכי.

סימן ט.

כבוד אהובי ידיכ הרה"ג יחז"צ צחד"ת
 איס חמודות ורצ צרכות אסכול
 הכופר חכם וקופר וכו' כס"ת מוה"ר
 עקיבא בלויא שיחי":

אחדשתה"ר 74
 צאהצה יקרתו הגיעני ואחרתי
 להסיצו אצל לא מפני סנקל
 כצודו הרס צעיני כי יודע אכי להעריך ערכו הרצ
 אשר עוסק צהווייה אצוי ורצא צעתים הללו
 אשר צעוה"ר הצעני צהים משליכים מעליהם
 עול ההוה"ק ואפי' הלוונדים אינס מעמיקים
 ללמוד צעיון לצרר הלכות ומטולות יס ההלנווד
 וכ"ת ונהשרידים אשר כל מגונתו וחפלו למשקל
 ולנוטרי ולצרר הלכות עמוקות וכו':

והנני צהשוצה נוהצה צצר שאלתו צאחיו
 הגדול כי סקראוהו לצלה להורה
 צמדינת אונגארן וכר עשרים פענג"א צאשר
 סכן שונע מהקודס לפניו סנדר ג"כ קך כזה
 אצעת נדרו קצר סי'טרך לשלס סך הניל צמינאו
 רק אח"כ נודע לו שונהג הנוקוס הוא כסטודר"י
 עשרים פענג"א אינס ונכלמים רק חליו ועצה
 שואל אחיו כונה הוא ונחויצ לשלס אס כונהג
 הנוקוס או כאשר היכה כוונתו, ועיקר הקפק
 הוא כי ונה שאמר עשרים פענג"א הי' רק נושוס
 סשמע מאחרים כדוגנותו סנדרו ג"כ סכוס כזה,
 וא"כ מה שהי' נחויץ לעשרים שלונים הי' לפי
 סטעה וקצר סחצרו ג"כ נדרו כן, וא"כ הוי
 נדר טעות, או דלנא כיון דקוף כל סוף אמר
 עשרים וכיון לעשרים הרי הוא נחויצ לשלס
 צניילאו, וכ"ת האריך צכונה דפיס לצרר הלכה
 זו ואין עהי אחי לפלפל צדצרו המקולאים
 והנני צזה רק לומר מה סכלעני"ד צזה צעוהש"ת:
במס' סצוועה דך כ"ו ע"צ איהא אונר סמואל
 גמר צלצו לריך סיוליא צספתיו דכתיב לצטח
 צספתים מיתצי וכו' ונגמר ניכ"י ומקי קינא
 דהויל צי כהוצים הצביא ואין מלונדים, והקשו
 צהוקי מתי פריך ונגמר מיכ"י הא איכא קרא
 מיותר לצטח צספתים שלא יהי' צלצו, וכן צחר
 דמסני מוסס דהויל צ"כ הצביא קשה לי'ל קרא
 לצטח צספתים, ומכח קוסיות הללו הכריחו
 התיק' דהאי קרא לצטח צספתים אינו מיותר,
 אוננס צכ' גור ארי' לא כיחא לי' צהכי לומר
 דקרא אינו מיותר, ועכ"ז פריך השיס ונגמר
 מיכ"י היינו סיהי' עכ"פ איקור צמחשצה וקרא
 דלצטח צספתים אחי' לקרצן רק דלצרו קשה
 אחר דמתרן השיס דהויל צ"כ הצביא ואין

74

זוהו ועפ"י ג"כ מיוסד קוסית הגלון מוה"ר זכום
 איגר ז"ל הי"ל דהתינח לענין עיקר הכדר י"ל
 כן כיון דכל עיקר החלות נכח מקראות הכ"ל
 חזל פקח ומעלה בלח"כ מחויב ואין כי"מ חי
 נזכר הנהמה בעלמו או ע"י שליח כיון דזכר
 הכורה שלוחו של אדם כמותו, עכ"פ לפי הכ"ל
 ח"ש קיטת הס"ק דשזענות הכ"ל דאף אחר
 דאונרין דהוי ז"כ הבכ"ח וא"מ ג"כ ל"ה יתירא
 דאילטרין קרא דלצ"ח בעפתיס לאמר דא"ח
 לכדור נדר או ליטצע ע"י שליח :

ואחר הקדמות הכ"ל י"ל דלכן הנהיגו זכר
 ישראל לעשות מי שצריך על ידי הש"ץ
 והגודר בעלמו אינו אומר שום לשון נדר או
 נדבה רק שמזכיר כבוד נדבהו, דהא עפ"י הדין
 ה"י מקום לאקור משום חשש מקדישין כמזואר
 בא"ח כ"י ס"ו צמ"א ז"ל ק"ו אס לא כשאינו
 מזכיר קך הגדר כנראה מלשון הרמ"א ונג"ח
 ס"ק י"ד שהא"ח לא החיר רק כשיאמר קתס
 עשה מי שצריך ולא יזכיר הנועות, חזל לפי הכ"ל
 אף אס מזכיר הקבוס רק שהוא אינו מוילאו
 בעפתיו זכרון נדר או נדבה לא חל הגדר והשצעי
 ומוהר כמזואר צמ"ס דכסמח"י ע"למו נדבר
 שהוא אינו מחויב לא ש"ך שליחות נדר וסצועה:
אמנם לפי"י ה"י קתירה לדברי החת"ס הכ"ל
 בהכרעתו מדברי הא"ח דכיון דחזינן
 לפי"י שהעתיק הרמ"א ונג"ח ז"ל משונו דאינו
 מותר רק אס אינו מזכיר קבוס אף שהוא
 בעלמו אינו נודר רק ע"י השליח היינו הש"ץ
 חלומא דגם ע"י שליח חל הגדר, וחפתי בא"ח
 חיפוש אחר חיפוש ומלאתי את שאהנה נפשי
 וכפי הנראה לא ה"י לפני הרמ"א ונג"ח ז"ל
 הא"ח ככהני ובכסונו אסר הוא לפנינו, והיזה
 סכ"מ גדולה לנ"ד ולבירור אמינת הדבר והא"ח
 הגדול אינו צמ"ח אעתיק את לשונו הטעור,
 ולאו זה"ל שנת ק"י ב"י שכתב סס צוה"ל "מה
 שנהג, ס"ן כסקורא שנת צמ"ת ופעמים נצרך
 את הקורא בתורה ואומר מי שצריך אצרהס י"חך
 ויעקב הוא יצרך את פלוני סיתן נדר לכבוד
 התורה, ה"י מורי אצי ז"ל תנוה על המנהג
 דהנן פ"י משינן ולאו הן משום מורה לא נקדישין
 וכו' ונ"ש נודר נדר לחזן מהמקדיש, השתח
 לידור לגזוה אקור כ"ש להדינו, וצשלנוה היכא
 שהש"ן עני ה"י נראה ק"ת להחיר דדוני להאי
 דכתוצוה ופרק שואל דאמר ר"ח פוסקין ל"קה
 לעניים בעצנה, מיהו אף לש"ן עני לא נקטנר
 דשרי לידור לו ד"ל דר"ח מיי"י זלדקה שלריכין
 לה היום דהוה לורך היום ודמי לחוצוה שקצוע
 להס זמן כדאמרינן צפרק השואל דא"ר יוחנן
 נקדיש אדם פקחו בעצנה וכו' וני אר"י הכ"י
 והאר"י הלכה ככהס נשנה ותנן לא נקדישין
 וכו' ומשני ל"ק כאן צחוצוה שקצוע להס זמן
 כאן צחוצוה שאין קצוע להס זמן וכו' וכנו כן
 יכול ליתן נדר לש"ן מחר ואקור, ואח"כ הביא
 הא"ח ז"ל ש"י הסוק' ד"ל דלדקה חוב הוא ולא
 גזרו זוה משום נקח וממכר רק דדחי ל"י דא"כ
 חן עשיר מאי איכא למימר וכו' ומיקא אח"כ
 צוה"ל "מי"מ נראה צע"י אני הממכר דמנהג של
 היתר הוא דודאי אס ה"י אותו שקרא אומר
 צוה"ל אני נודר ליתן לך אז ה"י אקור כי דומה
 למקדיש ומעריד חזל הכא ש"ן הוא שמצרכו

←

←

ואמ"נ יתיר אפילו לשיטת הגו"י מהדו"ק
 יו"ד ס"י ק"ד וסיטת צנו הגלון
 מוה"ר שנואל ז"ל צנוצ"ת יו"ד ס"י קנ"ז
 דקוצרים דצנדר וסצועה ש"ך שליחות עכ"ל
 עיקר חלות הכדר הוא מה שאמר השליח
 זכרון נדר וא"כ כיון דהקהל הנהיגו והקמינו
 שהנוצן ממילת עשרים הוא כך וכך, לא מה
 שאנו קורין עשרים, והרי כל לשון הוא ע"י
 הסכמות צני אדם כמזואר צר"ן ז"ל צפ"ק
 דנדריס וא"כ זכרון הכדר שאמר הש"ץ שהוא
 עיקר חלות הגדר ע"י אמירתו נכח שליחות
 לא משהנוע וזתר ממה שט"הגין צעיר הזה ואין
 לחייב את הגודר יותר עצור כוונתו דהא הכדר
 אינו חל עצור הכוונה רק ע"י אמירה צפירוש
 ואס אנו אונרריס שלוחו של אדם כמותו ואמירת

דריה דכולל יחד לדקות עם קרצנות וההס
 מיירי מלדקה לא מלדקה, ואף דנחשו עהר"ק
 וחמיר בנדבה לבית הכנסה שאני התם שנתן
 איזה דבר לכבד את זיהבני דדמי לנקדש
 מעט עיי"ש ואין זה מטעם לדקה עיין צנהר"ק
 דפוס ווארשא ק"י קניט אות ה' ו' ז':

וחיז מזה הרי הפתחי תשובה צקי רניח הניל
 הביא תשו' דת אש שהחליט להרמיא מיירי
 שחשב ליתן לדקה דבר ידועה כגון חפץ פלוגי
 ולא הוליא בשפתיו לומר על החפץ רק אמר
 צקתם ליתן לדקה אין לריך לאמירה צפירות
 ליתן זה הידוע רק חיוב לקיים מחשבתו וכו'
 אצל צקתם שחשב דעתו ליתן לדקה ולא
 הוליא כלום ליבא למיד דחיוב ליתן, ועיין
 צטויה מהר"א יו"ד ק"י ש"א סב' שדצרו
 מוכרחים, וא"כ אפוא צק"ד שנתן לא גמר
 דעתו ליתן כקום ידוע רק גמר דעתו ליתן
 כפי ערך שאחרים נודצים, וגם לא אמר צפוי
 שיהן לדקה רק על שאלת הש"ץ כמה ואמר
 עשרים וכ"ל, אמנם אפי" אס ינוח דלמירת
 הש"ץ עשרים הו"ל כאלו היא אמר עשרים, ומ
 כיון דצעשירים אל אמירת הש"ץ לא הו"ר רק
 החלי מזה אינו מי"צ יותר וזה דומה למה שמדק
 השורי אצן צאצבי שהם לחגיגה דף יו"ד נכח
 קוש"י חמורה שהקשה סס, דאס גומר צלבו
 ליתן לדקה ולהוליא דבר זה צפוי אזלינן אחר
 אמירתו צפוי עיי"ש, ומהני הרצ מהר"ש שלי"א
 הראני לעין צטויה מהר"ס ח"ה ק"י פ"ד
 ישו"ש צכ"ז:

[[הגיה ועי' צנוקיה צהגרות אר"ח ק"י הקס"צ
 סב' דאשהמיטתיהו לכל הני דצוחאי
 ז"ל ש"ס ערוכה בנדדים ד' ז', דנויע"י אי יש
 יד ללדקה עיי"ש, אצל צאמה מלאתי צטויה ציה
 שלמה יו"ד ח"צ ק"י פ"ח שהעיר כן מלדפש"י
 מנסי' נדרים ז"ל הני"ל, וה"י דהא איצבי ציד
 אהיא אפי" אי דמיינן לקדש"ס צמחצנה דמה"ל
 עכ"ז כיון שראינו טעשה מעשה כגון שהוליא
 צפוי צזה גלי דעה"י דלא נגמר אללו הענין
 צלבו, והצי"ח ראי' מנסי' צינו פ"ק ד' יו"ד דאמר"
 כיון דנפל גלי אדעת"י דנפילה ניחא לי' דליקני
 ולא צד' אמות, וספיר איצבי"י לי' לענין יד
 עיי"שה"ע, וכי שלא קמד עלמו להלכה כי עדיין
 לא מלח הדבר מפורש צמחצרים, וצאמת דצרו
 מתחיינים לדי' הטו"א הני"ל, וע"ע צצית שלמה
 הני"ל ק"י ק"ה וצק"י ק"ט שהצי"ח צעלמו ד' הטו"א
 צזה עיי"שה"ט, וע"ע צהגרות מהר"ע צ"ר
 ל"א ע"צ ויה שנתנה צזה דאמר"י וציקס ר"ח
 להפקירו וכו' ולהני"ל יש ליטב ואבמ"ל שח"ק.]]
 ר"ה שהריצ"ח ז"ל צמ"ס צצויה סס קיים צזה"ל
 ונראים דברים צגי לדקה לא מחייב צבל
 האחר עד שיו"א צפוי כדכתיב צה"י מולא
 שפתיך תסומר לעשות, וכל שנקיים מה שגומר
 צלבו אפי" צדברים צעלמו כעודל דר' קפרא
 דצוק' מכות ירא שמים ועליו כאמר ודובר אמת
 צלצבו כדחיה"א התם עכ"ל העה"ר, והנה התם
 צדר' קפרא ה"י המעשה כפי שצבואר צרש"י
 ז"ל מכות כ"ד דאחד צל לקנות קחורה צעד
 קך ידוע ור' קפרא לא הסיב לפי שה"י עומד
 צאמלע ק"ש ואח"כ אמר הקונה שנתן יותר
 ור' קפרא לא לקח ממנו יותר לפי שגמר צלבו
 לחררו

השליח הוא כמו שאנוני המשלח, והרי אמירת
 השליח ה"י כפי הסכמה העיר על היצת עשרים
 כך וכך וכוונה המשלח ה"י עשרים ממש וא"כ
 אין פיו ולבו שוים ולא לח' כלל כצבואר צקי'
 ר"ו רק דבאן צכלל מלהים מנה ועכ"פ על
 הפחות חל:

ואף צצטויה מהר"א צן חיים ח"צ ק"י ניט העלה
 דמה שאלם נולד לחצירו לא צעינן סיה"י פיו
 ולבו שוים ממש דאדעתא דצצרי' נצצע והמנה
 אפרים צה"ל טעויה ק"י ח' האריך צזה עיי"ש
 ועיין ציד שאלו ק"י רל"ד ק"ק " הירץ צזה
 דהא דנצצע נעה ליתרו ואל' הקצ"ה לך והתר
 נדרך צמדן ולכאורה הא אין לך אונס גדול
 מזה שאילו ידע משרצ"ע"ה שהקצ"ה י"נה לו
 ליך לנולדים לא היה נדר והו"ל נדרי אונסין,
 אצל להני"ל ניחא דכל טכצצע על דעת חצירו
 לא סיך אונס עיי"ש וא"כ לכאורה ה"י צנדדים
 ונדבה להקהל הס ע"ד הקהל ואין לריך סיה"י
 פיו ולבו שוים, אמנם א"כ כיון דדעת הקהל
 הוא כצאומר עשרים שזה עשרים לאו עשרים
 שקורין צשאר עניינים רק הוא פחות מזה א"כ
 עכ"פ סיכא דאין פיו ולבו שוים אינו מחויב
 ליתן יותר:

והיו"ז מזה יש לדון כהן אי חל כלל השליחות
 כיון דעפ"י רוב אין העולה לתורה אומר
 צפוי ולצונו הנני עושה ליהך שליח לעשות מי
 צצרך ולנודר כך וכך, רק שצ"י רעיו"ה נעשה
 שלוחו, וכבר כתב הצי"ח נחיר צצו"ח ק"י קני"ד
 וצחוינו ק"י קפ"ד לא מלאתו שליחות כי אס
 ע"י אמירה ולא צרעיו"ה רק צצצ"ע ק"י קכ"ה
 קביף ה' ונכח דע"י רעיו"ה ננוי נעשה שליח,
 עכ"פ אף אס יש שליחות צנדר עדיין יש לקפק
 צכ"ה"ג, וצפרע טעפ"י רוב הש"ץ נועלנו עושה
 הנוי צצרך רק שהעולה מוכיר כקום ולא יו"ה:
 מכל הלין נלע"ד סאין מחויב ליתן יותר
 ממה שאמר הש"ץ וכפי ההצנה נדצרו צנוקוס
 סנדר צפרע סב"ה ואחיו שיחיו הנה נחרע"י
 דמנן החת"ס ז"ע א"כ יכול לומר קים לן
 כהח"ס דלא סיך שליחות כלל צנדר ונדבה
 צכ"ה"ג ואינו מחויב מטעם נדר:

ואף דהרמ"א ז"ל ציו"ד קוף ק"י רניח פוקק
 צלדקה חיי"צ אף צמחצנה, וכן כהצ צטויה
 הרדצ"ו צדפוס ווארשא ח"ד קוף ק"י אלף ר"ד
 שאפי" אס גמר צלבו ולא הוליאו הוא רגיל
 לפקוק כונאן דק"ל דחיי"צ ליתן וקרא כה"י כל
 נדיב לב וגו' רק שאין כופין אותו עיי"ש,
 לעני"ד אין זה דומה להס דהתם מיירי צלדקה
 לעני' אצל הבא מיירי צלדקה להקהל והרי
 הקהל מחויבים לשלם לכל העומדים על ושמורה,
 וכן תקצי"י הלדקות שעליהם ליתן לעניים כמנהג
 הקצלות שצבל החילת הסנה עושין צודצטע
 והחוב עליהם לקיים מה שקצלו עליהם סס אף
 אס לא יסייעו לזה אורחים הצאים מנוקוניה
 אחרים, והו"ל כלדקה לעסיר ואין זה צכלל
 השונה הגאון ז"ל הוצא צמרדכי פ"ק דצ"צ ק"י
 ל"א וציותר ציאור צהגתה מרדכי צפיק דצ"צ
 ק"י הרניט סב' ללדקה הוא צכלל נדרים ונדבה
 אל הקדש דחיי"צ צגמר צלבו עיי"ש שמונו לקה
 הרמ"א ז"ל דינה דהתם מיירי דוקא צלדקה
 לעני' דציקר רח"ה הורדכי ז"ל הוא מפק

צכה"ג עיי"ש"ט, וא"כ ל"ד כ"ק מ"ח הגא"ה"ל
ש"י"ט"א לע"ל י"ל ק"ס ל"י בה"ג רצו"חא ד"ק"ל
ד"ח"ן מ"לרפ"ן וכו' וק"ג ס"ה"ן רק ע"ש"ה :

ב"ר ד"א ע"קא דהנה ש"ד"ן ק"י ר"נ"ו ק"ק
י"ד הק"ש"ה ע"ל הרש"ב"א ד"ק"ל ל"ע"ן
א"י"ב"ו" ד"ש י"ד ל"דק"ה למו"מ"א ול"ע"ן ס"ב"ו
מ"ד"ע ש"הק"ד"ש ומ"ה פ"ק ד"לז"ל"ן ל"קול"א ול"וק"מ"י
ה"כ"ב"ס" צ"חזק"ת ה"י"ר"ש"ס וכו' ו"ה" ה"ת"ו"מ"ס צ"ק"ל"ו"ר
ה"ק"ש"י כ"ה"ן ק"י"ק ק"ב"ו ד"ש"ל"י ה"ה"ס ש"א"נו ד"כ"ן
ע"ל ה"נ"ו"ד"ר ש"י"ס ש"ק"ק א"י ח"ל ה"נ"ד"ר ו"ת"ו"ר"י" ל"ק"י"ס
כ"ד"רו א"ו ל"א כ"ד"ר ו"א"י"כ פ"ש"י"ט"ל ד"ס"פ"ק א"י"ק"ו"ר"א
ל"מו"מ"ר"א, ו"מ"ה ח"ז"ק"ה י"ס כ"א"ן א"ק"ר"ק"פ"ח ד"ג"ב"י,
מ"ש"א"י"כ צ"ו"ק"ד"ש ו"מ"ה ד"א"י"ן ח"י"ו"צ ע"ל ה"י"ר"ש"ס
ל"ק"י"ס כ"ד"ר א"י"כ"ה"ס ו"א"י"כ כ"ל ה"ס"פ"ק ה"ו"א ע"ל
ה"ח"פ"ל"ס ו"מ"ט"ל"ט"ל"ן א"ס ה"ס ע"ל ה"ק"ד"ש צ"ה ש"פ"י"ד
א"נ"ר"י" ד"ל"ו"ק"ו"י ה"ח"פ"ל"ס צ"חזק"ת צ"ט"ל"ס ע"י"ש"ה
ו"כ"ע"ן ז"ה כ"ה"צ צ"מ"ח"א"י"ס ה"י ל"ד"ק"ה ס"י צ"י ד"א"י
א"נ"ר"י" א"מ"י"ר"ה ל"ה"ד"י"ט"ו ל"א"ו כ"מ"ק"י"ר"ה ר"ק כ"ד"ר"א
ה"ו"א ד"א"י"כ"א ע"ל"ו"י ל"ק"י"ס א"י"כ מ"ה ח"ז"ק"ה ש"י"ך ה"א
ע"כ"ש"ו" ע"ל ה"נ"ו"ד"ר א"נו ד"כ"ן א"ס ח"י"י"צ ל"ק"י"ס
כ"ד"רו ו"ה"ר"ל ס"פ"ק א"י"ק"ו"ר"א ל"מו"מ"ר"א י"ע"י"י"ש, ו"כ"ן
פ"ק"ת צ"ח"ה"י"ס ה"ש"ו י"ו"ד ק"י ר"מ"ו, ו"ב"י"ע צ"ט"ו"ת
ל"צ"ו"י"מ ו"ה"ד"ו"י"ק י"ו"ד ק"י ק"ע"ו צ"ק"ו"פ ע"י"ש, ו"כ"פ"י"ו
ג"ס צ"כ"ד ל"א ה"י ש"י"ך ל"א"מ"ר ק"ס ל"י ד"ה"ו
ס"פ"ק א"י"ק"ו"ר"א א"י ח"ל ה"נ"ד"ר ע"ל ע"ש"ר"ס, א"ך ה"כ"א
צ"כ"ד צ"ל"א"ה א"י"ש ד"ה"ו ק"י"ס, פ"ל"ו"ג"ה"א ד"ר"צ"ו"ח"א
ד"ה"א א"י"כ"א ג"ס ה"ך ש"י"ט"ח ד"ע"י" ש"ל"י"ח א"י"ו
ח"ל ה"נ"ד"ר כ"ל"ל, ו"א"פ"י א"י ח"ל י"ס ס"פ"ק א"י מ"לרפ"ן
כ"ו"כ"ה ה"מ"ש"ל"ח, [ו"ג"ס א"פ"ש"ר ש"י"ש ע"ו"ד ג' פ"ק"י"ו"ה
ו"כ"ד" כ"ק מ"ו"ח" ש"ל"י"ט"א ד"כ"י"ן ש"א"י"ו א"ו"מ"ר ל"ו
צ"ה"ד"י" ש"ע"ו"ש"ה"ו ל"ש"ל"י"ח א"י"כ א"פ"ש"ר ד"ל"י" צ"ל"ו"ג"ה"ת
ה"ר"ע"ז"ן ו"ה"ר"א"צ"ד ה"מ"ו"צ"א צ"ו"צ"ו"י ק"ו"מ"א י"ו"ד ק"י
ס"י"ז א"ס ע"ו"ו"ד ח"ל"ל ה"ש"י"ן ו"ה"ש"י"ן א"ו"מ"ר ה"ס"צ"ו"ע"ה
א"פ"י ל"ו"י"ד ד"י"ק ש"ל"י"ח ל"נ"ד"ר ו"ס"צ"ו"ע"ה א"י ש"י"ך
כ"ה"ג ש"ה"י"ק"ה כ"ה"ו"ד"ה"ה ד"ו"י" י"ע"י"י"ש] ו"כ"י"ן ש"כ"ן
א"ך ל"ע"ן"ן א"י"ק"ו"ר"א ס"פ"ק כ"ד"ר ה"כ"א צ"ס"פ"ק ס"פ"ק"א
א"ז"ל"י"ן ל"ק"ו"ל"א, ו"ל"י"כ"א ל"מ"י"מ"ר ד"ל"ע"ן"ן א"י"ק"ו"ר"א כ"ד"ר
ל"א ש"י"ך ל"ה"ק"י"ל מ"כ"ה ס"י"ס כ"י"ן ד"א"פ"ש"ר צ"ש"ל"ה"ה
ה"ו"י ד"ש"ל"י"מ ו"כ"ד"ק"י"ל צ"כ"י" ק"י"ז ס"י"ז צ"ה"ג"ה" ו"א"ך
צ"כ"י"ס ל"מו"מ"ר"א ו"כ"ב"י" ק"י" ס"י"ח, ג' ה"ש"ו"צ"ו"ת צ"ד"ב"ה,
ח"ד"א ד"ל"ש"י" ה"ש"י"ך ח"ס ס"י"ק כ"י"ו ה"י"כ"א ש"ה"ס"י"ס ע"ל
ג"ו"ך ה"א"י"ק"ו"ר א"ך צ"ד"ש"ל"י"מ א"ז"ל"י"ן ל"ק"ו"ל"א, ו"ע"ו"ד
ל"ש"י" הפ"ר"ח א"ו"ח ס"י" ה"ל"י"ז ו"ה"ס"א"ג"א ס"י" ל"י
ו"צ"ט"ו"ת ה"ר"ע"ק"א" ס"י" ס"י"ה ד"צ"פ"ק"א ד"ד"י"א א"ך
צ"ד"ש"ל"י"ת א"ז"ל"י"ן ל"ק"ו"ל"א, ו"צ"ש"ג"ס ד"צ"א"ו"ת י"ל ד"ל"א
ה"ו"י ד"ש"ל"י"מ ע"י" צ"פ"ה"ש ס"י" ק"י"ז ס"ק"י" צ"ס"ס
כ"ו"ה פ"ו"ק"י"ס ד"ה"י"כ"א ש"א"י"ן מ"ל"ו"ה ל"ש"א"ו"ל ע"ל כ"ד"ר
ל"י"ה ד"ש"ל"י"מ ו"א"י"כ ה"י"ז צ"כ"ד"ר"י ל"ד"ק"ה ל"י"ה מ"ל"ו"ה
ל"ש"א"ו"ל ע"ל"ו"י ו"כ"ו"ו ס"ב"י ה"ש"י"ך ס"י" ר"י"ג ס"ק"י"ז
ו"מ"מ"י"ל"א ל"י"ה ד"ש"ל"י"מ ו"א"ז"ל"י"ן ל"ק"ו"ל"א, ר"ק ד"ל"ע"ן"ן
ח"צ"י"ע"ת ה"ק"ה"ל מ"ה"נ"ו"ד"ר פ"ש"י"ט"ל ש"א"י"ל ל"כ"ל ז"ה
ד"ל"ע"ן"ן ז"ה י"ס ל"ו ח"ז"ק"ת מ"מ"ו"כ"א ו"ש"פ"י"ר ש"י"ך ל"ו"מ"ר
ק"ס ל"י ו"כ"ד" ה"ת"ו"מ"ס :

וא"ח"ה"ו"ס צ"ה צ"ד"ש"ח"ו"ר" צ"ה"צ"ה"ה ו"צ"ה"ק"ר"ה ע"מ"ו"ק"ה
ו"מ"א"ו"ה כ"ס"ר"ו"ן ח"ה"ג צ"ט"ו"צ"ע ש"מ"ח"ו"ת :

ש"מ"ו"א"ל ה"ק"ט"ן ג"ר"י"ב"ע"ר"ג
ס"י"מ"ן י"א

ל"מ"כ"ר"ו צ"פ"ח"ו"ת מ"ז"ה" ו"ה"נ"ה כ"פ"י פ"ש"י"ע"ת ה"ע"נ"י"ן י"ל
ד"א"ל"ו ה"י ה"ל"ו"ק"ה א"ו"מ"ר צ"ר"א"ש"ו"נ"ה ה"ס"כ"ו"ס ש"א"ו"מ"ר
צ"ח"ר"ו"כ"ה ו"ד"א"י ה"י ל"ק"ח"ו מ"מ"נו ר"ק כ"י"ן ש"ה"ס"כ"י"ס
צ"ל"צ"ו צ"ר"א"ש"ו"נ"ה ל"י"ה"נו צ"ג"ד ה"ס"ך ש"א"ו"מ"ר ל"א ה"י
ר"ו"ל"ה ל"פ"ט"ו"ת מ"ה"ס"כ"ו"נ"ה ל"צ"ו, ו"א"ך ש"ה"י" ה"ה"ס"כ"ס
צ"ע"ט"ו"ת ד"ה"א ח"ל"ו ה"י י"ו"ד"ע ש"ז"ה ר"ו"ל"ה ל"י"ת"ן י"ו"ה"ר
ל"א ה"י ג"ו"מ"ר צ"ד"ע"ת"ו ל"ת"כ"ה"ו צ"פ"ח"ו"ת ע"כ"י" ל"א
ר"ל"ה ל"ש"ט"ו"ה, א"י"כ ה"י"ה צ"כ"ד א"ך א"ח"ר כ"ל פ"ל"פ"ו"ל
ש"ל כ"י"ת ו"פ"ל"פ"ו"ל ה"כ"י"ל א"ס ר"ו"ל"ה ל"ל"א"ת ש"י"ע"ת
ה"ר"י"ע"צ"י"א ז"ל ו"ל"ה"י"ו"ת ד"ו"נ"ר א"מ"ת צ"ל"צ"ו"ו י"ת"ן
כ"פ"י א"ש"ר ג"מ"ר צ"ל"צ"ו כ"ל"פ"ע"כ"י"ד צ"ע"ז"ה"י :

ו"ה"כ"י" צ"ה י"ד"ו"ו ה"נ"א"ו"ן מ"ו"ק"י"ר ה"ת"מ"ד"ת"ו ו"צ"ו"ט"ו
צ"ח"ו"ה"י"ק ד"ו"ש"ה"י"ט מ"ל"פ"ה צ"כ"ל"י"ן ע"י"כ"ס ל"י"ש"ו"ע"ה
י"ס"ר"א"ל צ"מ"ה"ר"ה ד"י"ד"ן :

מ"ר"כ"י" ל

ס"י"מ"ן י

ל"ה"נ"ל ב"ע"ן ה"נ"ל

כ"ו"ר ה"ר"ה"ג ש"ל"י"ט"א, א"ח"ד"ש"ת"ו"ה"ר ו"כ"ו"י ל"א
א"מ"נ"ע מ"ל"ה"ע"ר א"ו"ן כ"ה"ו"ה"ר ל"צ"א"ר ע"ו"ד
ד"י כ"י"ק מ"ו"ח" ש"ל"י"ט"א צ"כ"י"ד"ו"ן ז"ה, ה"ן ס"י"ו"מ"א ד"פ"ס"ק"א
כ"צ"ה ע"ל ה"י"ק"ו"ד ר"ו"נ"ה ש"כ"ו"ר"י"ן צ"ש"צ"ת ע"י" ח"ח"ז"ן
ה"י כ"ט"ו"ד"ר ע"י" ש"ל"י"ח ו"כ"י"ן ד"ה"ש"ל"י"ח א"ו"ר" ר"ק
ע"ש"ר"ה, ש"ה"ס"כ"ו"מ"ת צ"כ"י ה"ע"י"ר ה"י כ"ן ש"ה"מ"ו"צ"ן
ש"ל ע"ש"ר"י"ס ה"ו"א ע"ש"ר"ה, ו"א"י"כ נ"ה"י ד"ה"מ"ש"ל"ח כ"ו"כ"ת"ו
ע"ש"ר"י"ס מ"מ"ש ה"ר"ל א"י"ן פ"י"ו ו"ל"צ"ו ס"ו"ן ו"כ"ו"י ר"ק
כ"י"ן ד"כ"כ"ל"ל מ"ח"א"י"ס מ"נ"ה ע"י"כ ח"ל ע"כ"י"פ ע"ל
ע"ש"ר"ה ע"כ"ת"ו"ד, ו"ה"נ"ה ד"י"ן ז"ה מ"צ"ו"א"ר צ"ט"ו"ת ח"ו"י
ס"י" ק"י"ו [ו"ה"ו"צ"א צ"פ"ה"ש ס"ק"א" ס"י ר"י"ן] ש"כ"י ו"א"ס
ה"י מ"ח"ס"צ"ת"ו ע"ל פ"ת ס"ה"ס ו"ה"ו"ל"י"א צ"כ"י"ו פ"ת ח"ט"י"ס
ו"כ"ו"י פ"ש"י"ט"ל ד"מ"ו"ח"ר צ"ש"ל ש"ע"ו"ר"י"ס ו"כ"ו"י י"ע"י"י"ש
ש"ה"ס"צ"י"ר כ"י"ן ש"א"י"ן מ"ש"מ"ע"ו"ה כ"ל"ל צ"ד"י"צ"ו"ר"ו כ"ך
א"י"ן ל"נו ל"ה"ס"ו"י"ק ע"פ"י ה"ו"כ"ה"ה ט"ע"ס ה"נ"ד"ר, א"צ"ל
ל"ע"ל"ן כ"ד ל"י"ע ל"כ"א"ו"י ד"כ"ש"ל"מ"א א"י" ה"י מ"צ"ר"ך
צ"ל"י"א ל"ו"א"כ"ל"י"ג י"ל כ"י"ן צ"צ"ק"ה"ל"ה ז"ה ה"י ה"ס"כ"ו"נ"ת
צ"כ"י"א ש"ה"י"צ"ה ז"ו י"ו"ר"ה ר"ק מ"ש"מ"ע"ו"ת ע"ש"ר"ה ש"פ"י"ר
י"ל ע"פ"י"ד ה"ר"י"ן ר"י"ס כ"ד"ר"י"ס ד"א"י"ן כ"א"ן מ"ש"מ"ע"ו"ת
כ"ל"ל ש"ל ע"ש"ר"י"ס ר"ק ש"ל ע"ש"ר"ה ו"ל"א ו"ה"נ"י כ"ו"כ"ה
ה"מ"ש"ל"ח, מ"ש"א"י"כ א"ס ח"ח"ז"ן ה"ו"נ"צ"ר"ך א"ו"מ"ר צ"ל"ש"ה"י"ק
ע"ש"ר"י"ס ז"ה ל"א י"כ"ה"י"ש ש"ו"ס א"ד"ס ש"מ"ש"מ"ע"ו"ת"ו
ע"ש"ר"י"ס מ"מ"ש ד"ה"א צ"ל"ש"ו"ן ז"ה כ"נ"ר"א ה"ע"ו"ל"ס ו"א"י"ו
כ"ל"ל מ"ל"ד ה"ס"כ"ו"מ"ת צ"כ"י"א, ו"א"י"כ א"י"ך כ"י"מ"א ש"א"י"ו
ק"ו"צ"ל א"ת כ"ו"כ"ה ה"מ"ש"ל"ח ג"כ, ו"א"י"כ ד"ו"י ל"ד"י"ן
ה"מ"צ"ו"א"ר צ"ק"ל"ו"ה"י"ח ס"י ר"ע"י"ה ס"ק"י"ג ד"א"ס ע"ש"ה
ש"ל"י"ח ל"ג"ד"ו"ר ו"ל"צ"ט"ו"ת צ"כ"כ"י" ג"ר ו"ה"ש"ל"י"ח ס"צ"ר
ס"ה"ס ש"ל ה"מ"ש"ל"ח ו"ל"א כ"ח"כ"ו"ן ל"ק"ט"ו"ת"ו ל"ה"ו"נ"ש"ל"ח
א"פ"י"ה ק"ה"ה כ"י"ן ד"ש"ל"ו"ח"ו כ"מ"ו"ה"ו ו"ה"ו"י כ"א"ל"ו ה"ו"נ"ש"ל"ח
ע"ש"ה ה"מ"ע"ש"ה ו"ה"ו"א כ"י"ן ל"ק"ט"ו"ת ע"י"י"ש ש"ה"צ"י"א
ר"א"י"ו"ת ד"מ"לרפ"ן כ"ו"כ"ה ה"ו"נ"ש"ל"ח ל"מ"ע"ש"ה ה"ס"ל"י"ח,
ו"א"י"כ ה"י"ז א"מ"י"ר"ה ח"ח"ז"ן ה"ש"ל"י"ח ה"ו"י כ"א"ל"ו א"ו"מ"ר
ה"נ"ו"ד"ר ו"ה"ו"א כ"י"ן ל"ע"ש"ר"י"ס מ"מ"ש, א"צ"ל צ"א"ו"ת
ר"צ"י"ס ח"ח"ו"ל"ק"י"ס צ"ש"י" הק"ל"ו"ה"י"ח ע"י" צ"נ"ת"י"צ"ו"ת ס"י
ק"פ"י"ח ו"צ"ע"ר"ך ס"י" ס"י ר"ע"י"ה מ"ה ש"ד"ח"ו ר"א"י"ו"ת"ו,
ו"א"ר"י"כ"ו"ה נ"פ"ל"א צ"ש"ו"ת ק"ו"ל א"ר"י" ס"י ק"י"ט ע"י"ש"ה
ש"י"ס מ"ק"ו"ס ל"ו"מ"ר ל"ה"ר"ג"ה ר"א"ש"ו"כ"י"ס ד"ק"ל ד"א"י"ן
מ"לרפ"ן כ"ו"כ"ה ה"מ"ש"ל"ח ל"מ"ע"ש"ה ה"ש"ל"י"ח ו"צ"פ"ר"ט

Kloft, Yoel
≡

12

ספר
דעת יואל

מכתבי מורנו ורבנו הגדול
הגאון רבי יואל קלופט זצ"ל
כולל חידו"ת בסוגיות הש"ס ובשו"ע
ומאמרים ודרשות

חיפה
שנת תשנ"א לפ"ק

הקודמים ולמה שנאם בשתי הלכות נפרדות ובמקומות מרוחקים, וגם למה צפ"ט נקט היו לפניו שני עניים וצפ"ו לא עשה כן. ומה נראה שהם גדרים שונים מה שכחוב צפ"ו זאת היא הקדמה בגלל שהחיוז מוטל עליו יותר דהיינו שלקרובו החיוז יותר גדול ומטעם זה הוא מקדימו כלפי אחר, וכן עני עירך קודמים מאותה הסבה שצני עירו מוטלים עליו לפרנסם, ולא מפני שצני עירו או קרובו עדיפים בעצמם כלפי השניים כי מה שהחיוז שלהם יותר גדול זהו גם אם אין אחר לפניו, אבל האישים שהצ"ח הר"ם צפ"ט אין החיוז כלפי האחד יותר גדול מאשר כלפי השני כי אין חיוז פרנסה יותר גדול כלפי הכהן מאשר לגבי לוי או שאין חיוז יותר גדול כלפי שתוקי יותר מאשר לגבי אסופי, אלא כיון ששניהם לפניו ואין לו אלא כדי פרנסת אחד ובהכרח צריך לתת לאחד ולדחות את השני לזה אנו אומרים מכיון שמעלתו של אחד עולה על השני הוא דוחה את השני אבל אין החיוז כלפי אחד יותר גדול מלגבי השני, ולכן הקדים הר"ם כאן היו לפניו שני עניים שכאן תחולת הדין מפני שיש שנים ואין לו אלא בשביל אחד, ובהלכה צפ"ו לא הקדים הר"ם היו לפניו שני עניים ולא היה צריך לפתוח בדוגמא זו כי אף אם אין שני החיוז שלו יותר גדול. ונראה עוד להניח דהא דעניי ארץ ישראל קודמים אין זה בגלל שיש חיוז יותר

גדול לפרנס עניי ארץ ישראל, אלא מפני שהעני דר בארץ ישראל במקום קדוש הרי הוא קדוש יותר ומעלתו גדולה כלפי כן חו"ל, ואותו הדין הדר בירושלים שצודאי אין חיוז יותר גדול לפרנס מושב ירושלים אלא רק מעלתו יותר גדולה ע"י דירתו במקום קדוש יותר.

ולפי זה יש להניח כי הדין של רע"א והדין של החת"ס וכן הדין של השמש נדקה לא סותרים כלל, דהיכא שהקדמה היא מפני שהחיוז יותר גדול אזי הכסות שלו קודם למזון של השני הפחות בחיוז וגם ת"ח אין לו עדיפות אלא מפני המעלה שלו, אבל היכא שהקדמה של האחד כלפי השני רק עדיפות של מעלה מפני שאני צריך להקדים אחד אני מקדים את המעולה יותר, אבל אם אחד צריך לכסות והשני למזון שהחיוז של הזקוק למזון יותר גדול מהזקוק לכסות לכן יש להקדימו ואיני מתחשב במעלתו, שזה לא קובע אלא בשניהם שיש בחיוז ואני מעדיף אחד מתוך הכרת.

והא דכסות ת"ח קודם למזון ע"ה אף שאמרנו דגם ת"ח אינו אלא בגדר מעלה, נראה שזהו מפני שהשיבות כסות של ת"ח משתוה עם מזון ע"ה, וכמו שכסות אשה קודם לכסות איש. ועיין בירושלמי הוריות בעניינינו.

סימן קנד

בענין כל תאחר בצדקה

סלע זו נדקה חייב ליתנה לעניים מיד ואם אחר עבר צבל תאחר שהרי צידו ליתן מיד ועניים מריוון הן, אין שם עניים מפרש

ברמב"ם הל' מתנות עניים פ"ח ה"א הנדקה הרי היא צבלל הנדרים לפיכך האומר הרי עלי סלע לנדקה או הרי

T ←

ומניח עד עד שימלא החנה בשני שיהיו הגג הרי אלו רנ"ו כתב תנאי מוט נהירא, וי עניים והל שעה עניו עד שיזדמ קיהה צדב שצריך להו שיהיה נוו הפרשה א ברשותו א מוכן כשיו החנה של שפתח צו פסוקים ו אפריש ו שלעולם מ אלא

והנראה

יתן דהיי דהרמב"ם צאין עניו תנאי, ועל להתנות, ו צטור וצב יכול להפ וליחנם על מה שכתו שחיוז הו דקאמר ה ג"כ קשה דבריו הרי

ומניח עד שימלא עניים, ואם התנה שלא יתן עד שימלא עני אינו צריך להפריש, וכן אם התנה בשעה שנדר לצדקה או התנדב אותו שיהיו הגבאין רשאים לשנותה ולזרפה בזה הרי אלו מותרין עכ"ל. והטור צו"ד צסי' רנ"ז כתב ע"ד הרמב"ם יראה מדבריו שאין תנאי מועיל אלא כשאין שם עניים, ולא נהירא, ועוד מה צריך תנאי כשאין שם עניים והלא אין עליו חיוב אלא משום דבכל שעה עניים מצויים וא"כ פשיטא שאינו חייב עד שיודמנו לו עניים עכ"ל הטור. והכס"מ קיהה בדברי הטור ותמה על קושיותיו דמה שצריך להפריש אם אין שם עניים היינו כדי שיהיה נוח לתת להם מיד כשיצואו, והאי הפרשה אפשר צתרי גווי או שיפריש ויניח ברשותו או שיפריש ויתן ביד אחרים שיהיה מוכן כשיצואו עניים, וזמ"ש הרמב"ם ואם התנה שלא יתן וכו' אינו צריך להפריש, שפחה צנחינה וסיים בהפרשה, ויש שני פסוקים כמ"ש הר"ן שם חד לאמר ולא אפריש וחד להפריש ולא הקריב, וודאי שלעולם מועיל תנאי אלא שאין דרך להתנות אלא כשאין שם עניים ע"ש בכס"מ.

והנראה בזה דגם הטור מפרש את דברי הרמב"ם מ"ש ואם התנה שלא יתן דהיינו שלא יפריש, אלא דקשה לו דהרמב"ם הביא כל ההיכי תימני של תנאי צאין עניים ומשמע דביש עניים לא מועיל תנאי, ועל זה הקשה דגם ביש עניים יוכל להתנות, וכמו שכתב הרא"ש והוצא להלכה בטור ובשו"ע (סי' רנ"ז ס"ג) דכל אדם יכול להפריש צדקה שיהיו מונחים אצלו וליתנם על יד על יד כמו שיראה בעיניו. גם מה שכתב הצ"ח לפרש את דברי הר"מ שחיוב הפרשה כשאין עניים נובע מהא דקאמר הגמ' חד קרא לאמר ולא אפריש, ג"כ קשה דהרי הרמב"ם הביא כבר בריש דבריו הרי עלי סלע לצדקה, וזהו באמר ולא

אפריש, ואם כל הדין הזה גם צאין עניים שעובר בכל תאחר היה צריך לכלול זה בתחילת דבריו לפני שמסיק שעבר בכל תאחר, ולומר דאם יש עניים חייב ליתן מיד ואם אין עניים חייב להפריש ואם לא עובר בכל תאחר, והנה טעמו של הרמב"ם צהרי עלי שעובר צ"ת ג"כ משמע דוקא מפני שעניים מצויים, וכשאין עניים מצויים אינו עובר.

ונראה לפרש דברי הרמב"ם דהנה הר"ן הביא דברי ר"ת שהשיב על הנודרין צביהכ"נ או צבתיים שאינם עוברים בכל תאחר כיון שאנו נודרים לדעתנו וא"כ הרי אנו בעצמנו כגוצרין, ומסיק הר"ן שכנראה שר"ת סובר שהדין של כל תאחר זהו דמחויב לתת לב לחלקה לאלתר לעניים לפי מראית עיניו ואם גמר בדעתו לקפוח ידו מלתתה עכשיו מיד עובר בכל תאחר עכ"ד, נראה מדבריו שלמד מדברי ר"ת שכל הדין של כל תאחר זהו רק אם מעכב מלתת מחמת צרות עין. והדברים סתומים איך הוא צא לידי מסקנה כזאת מדברי ר"ת, הלא כל מה שר"ת אומר זהו רק שמועיל תנאי צנדרו וכמ"ש שעל דעתנו אנו נודרים, ולמה הוא צריך לחדש אליבא דר"ת פירוש אחר בכל תאחר, ולמה גם אליבא דר"ת לא נפרש כמו שרגילים לפרש כל תאחר אלא שמועיל תנאי. ומהא מוכח שהר"ן סובר שלא שייך תנאי נגד כל תאחר כיון שהחורה חייבת לתת לאלתר, והנדר הרי קיים ויש עליו חיוב צדקה ממילא אינו יכול להתנות שלא יתן מיד, והוה כמו מתנה על מה שכתוב בתורה, ואי אפשר לתת צורה חדשה לחיוב צדקה ע"י תנאי שהוא לאמור שיהא חיוב צדקה לא לאלתר, שעיקר חיוב צדקה הוא בכל תאחר, ואף שמצינו בהקדשת חפץ לצביהכ"נ או לתשמישי קדושה שיוכל לפלל את הקדושה ולהתנות שישתמש דבר חול אף

44

שהקדושה חלה, והוא הדין המפורש באו"ח
 סי' קנ"ד ס"ח וואמנס הגר"א הביא זה
 כאן בסי' רנ"ז לדוגמא לשיטת הר"א ש' שלנו
 שיכול להחנות, אבל י"ל דזהתפסת צדקה
 אינו כלל, כיון שזהו נגד הדין של כל תאחר,
 ובגלל זה הוכרח הר"ן לפרש בדברי ר"ת
 פירוש חדש בצל תאחר שהפירוש כל תאחר
 אחר זה רק בתאחר מתוך קמננות.

וביזון דאחינא להכי נוכל שפיר לומר בשיטת
 הרמב"ם שלא מועיל תנאי בצדקה
 הוא דוקא היכא שיש כל תאחר, כי אין
 לשנות את נורת ההתפסה בצדקה, ומיושבת
 שאלת הטור, כי באמת הר"מ סובר שלא
 מועיל תנאי אלא באין עניים דליכא כל
 תאחר, והא שכתב הר"מ ואם אין שם עניים
 חייב להפריש ומניח עד שימצא עניים, אין
 כונתו משום כל תאחר דהרי על הלואו של כל
 תאחר סיכס כבר דינו מלפני זה, אלא נראה
 כוונתו משום העשה של מוצא שפתיך תשמור
 שמצווה מיד לקיימו, וכמו שכתב הרשב"א
 (ר"ה ד' ע"א ד"ה וצדקות) לפרש דברי
 רבא דעובר מיד היינו משום העשה של
 מוצא שפתיך תשמור, ואף שהר"מ מפרש
 דברי רבא לענין כל תאחר וכמ"ש לעיל, אבל
 צהא מודה הר"מ כיון שמוטל עליו מצות
 עשה חייב לקיימו מיד, אלא שלענין תנאי
 אם התנה שלא יתן עד שימצאו עניים כתב
 כיון שאין כאן דין מיוחד של אסור האיחור
 משום כל תאחר, רק משום העשה דמוצא
 שפתיך, מהני צה תנאי, כיון שכך היה הנדר
 וקיים את מוצא שפתי.

← ושמעתי ממקור מוסמך על הגר"ח
 מצריסק ז"ל שהיה משתדל תיקף
 במוצאי שבת לשלם את מה שנדר בשבת
 לשמש בעליהו לתורה, אמנם שמעתי שטעמו
 היה מפני שזה נחשב כפעולת שכיר לעבודת
 השמש ולא רצה להלין שכרו, אבל לא מתקבל
 על הדעת שזה היה טעמו כי יש להביא

ראיה מתשובת הר"א ש' כלל י"ג סי' י"ז
 שכלל נדר לשמש בכלל מעות צדקה ע"ש,
 אלא נראה לפרש הנהגתו שחשש לדעה זו
 שלא מהני תנאי היכי שיש כל תאחר.

→ והנוגע לדינא לענין מעשר כספים, והיינו
 דהנה צארנו במקום אחר דשיטת
 הר"מ והמחבר בשו"ע דאין דין מעשר
 כספים מיוחד אלא זה רק שיעור במצות
 צדקה שהוא אחד מעשרה, ומצות צדקה הוא
 רק לעניים, ואינו יוצא נתינתו מעשר
 כספים במצוות אחרות, א"כ דין מעשר
 כספים כדין צדקה, אבל השיעור אחד
 מעשרה אינו מצד נדר אלא מצד המצוה,
 ושיטת הרמב"ם היא דכל תאחר אינו אלא
 צנדר צדקה ולא צשאר מתנות עניים, דהרי
 כתב צפי"ד מהל' מעשה הקרבנות דמתנות
 עניים ולקט ושכתה ופאה או מעשר ראשון
 אינו עובר בצל תאחר אלא אחרי שלש רגלים
 וכמו בקרבנות, וטעמו כנראה מפני
 שצמתנות עניים כתוב רק דין עזיבה ולא
 נתינה כמפורש צר"מ צפ"א ממתנות עניים
 הל' ו', וא"כ אין כאן דין של קיימי עניים
 כיון שאינו מחויב לתת להם אלא רק לעזוב,
 ובמעשר ראשון סובר הר"מ על פי הספרי
 פ' ראה על הפסוק וצאת שמה והצאת
 מעשרותיכם ר"ע אומר צשמי מעשרות
 הכתוב מדבר אחד מעשר דגן ואחד מעשר
 צהמה, היינו דכל המעשרות יש להם דין
 אחד דהוקשו כל המעשרות זל"ז, וכדמשמע
 צירושלמי תרומות פי"א הל"א, ודלא כמ"ש
 רש"י דהכוונה למעשר שני צדוקא, (ויש
 קושי בדברי רש"י שמעשר שני תלוי צמחיות
 ירושלים ולא צמקדש, אלא דאינו נאכל אלא
 צמן שהמוצא קיים כמפורש צכמה דוכתי,
 ועיין צרמצ"ן על הפסוק סס).

ויוצא שאין דין כל תאחר אלא רק צנדר
 לצדקה, אבל צעמס מצות צדקה

עצמה
 אחרי
 נהג כ
 שהרי
 צח
 דאפי'
 לעשור
 ולאו
 שהעני
 מיוחד
 כתבו
 מדרצו
 צספר
 אלא
 צלא

א) ודפרק שואל (שבת קנ, א) דאמר ר' אלעזר פוסקין צדקה לעניים בשבת. מיהו אפילו לשליח ציבור עני לא מיסתבר דשרי לידור לן, דיש לומר דההוא דר' אלעזר¹⁴ מיירי בצדקה שצריכין לה היום דהוי צורך היום ודמי לחובות שקבוע להם זמן, כדאמרינן בפרק השואל (שבת קמח, ב) דאמר ר' יוחנן מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ביום טוב, ופריך ומי אמר ר' יוחנן הכי והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן לא מקדישין ולא מעריכין כו', לא קשיא כאן בחובות שקבוע להם זמן¹⁵ אסור, הואיל ואפשר להמתין עד למחר לא הוי צורך היום, וכי האי גוונא כתב¹⁶ בתוספת ריב"א פרק משילין דכל חפצי שמים המוטלים עליו בו ביום לעשות לא גזרו בהם כגון לפסוק צדקה לעניים וכו' ביום צריכין עניים לצדקה, וכן ללמדו לחינוך ספר ואומנות הוא חייב בכל שעה ללמדו, ועל התנוקת¹⁷ לארס ההוא ודאי לא דמי למקח וממכר¹⁸ וליכא למיגזר אף על גב דהוה¹⁹ מצי לשדך למחרת השבת, אבל הני מקדישין ומעריכין ומחרימין אינם מוטלים עליו בו ביום דמצי להקדיש²⁰ ולהעריך ולהחרים למחר ודמי למקח וממכר להכי גזרו בהו עכ"ל. וכמו כן יכול למחר ליתן נדר לשליח ציבור ומיסתבר דאסור²¹. ובענין אחר חילק בתוס' ריב"א זצ"ל דאי נמי הרי²² רשות נינהו, ואי בעי מקדיש מעריך ומחרימ ואי לא בעי ליתנהו חובה עלויה, גזרו בהו משום מקח וממכר (יכול)²³, אבל²⁴ לפסוק צדקה לעניים ולשדך על התינוקות וליארס וללמדו ספר לחינוך²⁵

ולשבת הבאה. אמר ר' זירא אמר ר' מתנא אמר שמואל מקום שמפסיקין בשבת בשחרית שם קורין במנחה בשני בחמישי ולשבת הבאה⁷, ולימא הלכה כר' יהודה משום דאפכי להו:

ג) והא דאמרינן יקום פורקן בלשון ארמי וכן יתגדל ויתקדש כו' אף על פי שאין מלאכי השרת מבינים בזה הלשון, משום דבצבור הוא⁸ שהשכינה שורה שם, כדאמרינן ריש פרק⁹ ואילו נאמרינן דתנן (סוטה לב, א) ואילו נאמרינן¹⁰ בכל לשון פרשת סוטה, וידוי מעשר, קריאת שמע ותפילה ופריך בגמרא (שם לג, א) ותפילה בכל לשון, והאמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית, דאמר ר' יוחנן השואל צרכיו בלשון ארמית אין מלאכי השרת נזקקין לו לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי¹¹ (שבת יב, ב), לא קשיא הא ביחיד הא בצבור¹², וכן נשאר התם:

מה שנוהג שליח ציבור כשקורא בשבת בספר תורה ופעמים מברך את הקורא בתורה ואמר¹³ מי שבירך אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את פלוני¹⁴ שיתן נדר לכבוד התורה¹⁵, היה¹⁶ מורי אבי זצ"ל תמיה על המנהג דתנן פרק¹⁷ משילין (ביצה לו, ב) ואילו הן משום מצוה לא מקדישין לא מעריכין ולא מחרימין כו' ואמרינן בגמרא (שם לו, א) מאי טעמא גזירה¹⁸ משום מקח וממכר. ומאי שנא נודר נדר לחזן מהמקדיש¹⁹ השתא לידור לגבוה אסיר²⁰ כל שכן להדיוט. ובשלמא היכא ששליח ציבור עני היה נראה קצת להתיר דמי לההוא²¹ דכתובות (ה),

דההוא דר' אלעזר: פ דיש לומר דהדיא דר' אליעזר א דיש לומר דהדיא דר' אליעזר 15. זמן: ד זמן [כאן בחובות שאין קבוע להם זמן] 16. כתב: פ כתוב 17. התנוקת: פ התינוקות א התינוקת 18. וממכר: פ ולממכר 19. דהוה: פ דהוי 20. להקדיש: פ מקדיש א לקדיש 21. בתוס': פ בתוספת 22. הרי: ד הרי [הני] 23. (יכול): א חסר 24. (יכול) [אבל]: פ אבל יכול 25. ספר לחינוך: פ ספר על החינוך

7. בחמישי: פ ובחמישי 1. הוא: א חסר ד [הוא] 2. ריש פרק: ד פ' 3. דתנן ואילו נאמרינן: פ חסר 4. ארמי: א חסר ד [ארמי] 5. ואמר: פ ואומר א ואומ' 6. פלוני: פ פב"פ 7. התורה: פ התורה וכו' 8. היה: פ חסר א הוא 9. פרק: א פ' אילו 10. גזירה: א חסר ד [גזירה] 11. מהמקדיש: א המקדיש 12. אסיר: ד אסור 13. לההוא: פ לההא א לההיא 14. דיש לומר

ה רמב"ם (הל' תפילה פ"ג, ח) טור וש"ע (רצב, א). א כ"פ הרא"ש (ברכות פ"ב סי' ב) ה"טור והשו"ע (א"ח קא, ד). ב ראב"י (הל' יו"ט סי' תשצט) מתיר לפסוק נדרים לש"צ בשבת משום צורך היום, ומשום שרק כשמיוחד ומוציא מרשותו דומה למקדיש. וכטעם אחרון כ' אורחות חיים (יו"ט

טו) וכלבו (נח) בשם גאון. ור"ן (שבת סד, א ד"ה פוסקין) בשם ר"ח. והביא את הדעות המתירות הב"י (שו, ו) וד"מ הביא דברי רבנו [לאיסור ולהתיר] ופסק להיתר. וכ"פ הרמ"א (שו, ו) ועי' שו"ת יבין ובעז (ח"ב, ו). ובט"ז (שו"ס ק"ב) כ' להיתר משום שמקדיש כבר בחול. ובמג"א (שו"ס ק"א) החיר משום

ספר אור זרוע הלכה
 רובנו יצחק ב"ר יצחק
 חנון גמני יציג או חזיון
 חנון גמני - גמני

תשר"ק¹. ופירש בסידור רבינו שלמה לפי שהיתה נשמעת על הגאולה, והגאולה³⁶ בזכות שבת כדא³⁷ (ישעיה נז, ד) לסריסים אשר ישמרו את שבתותי, וכתוב (שם ז) והביאותים אל הר קדשי, וכתוב (שם ל, טו) בשוכה ונחת תושעון וגו'. וכיצד נשמעת על הגאולה. תשר"ק, ביום ההוא ישרוק וגו'³⁸ (ישעיהו ז, יח). צפע"ס, יטיפו ההרים³⁹ עסיס (ויאל ד, יח, א עמוס ט, יג). נמל"ך, והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד, ט). יטח"ז, ויטו שכם אחד לעברו (צפניה ג, ט). ויחזוהו ואמרו הנה אלהינו זה (ישעיהו כה, ט). והרגב"א⁴⁰, יביאו⁴¹ לויתן ויכרו עליו חבירים (איוב מ, ל; ב"ב עה, א). ובסדר ה"ר משה מיימון (סדר תפילות כל השנה נוסח כל ברכות אמצעיות) אינה עשויה בתשר"ק ויש בה בתפילה עצמה שני מסדר שאנו מתפללין. מנהגינו בשחרית אומר שליח ציבור נקדש את שמך כו' ובמוסף נעריצך ונקדישך כו', כמדומה בעיני⁴² שיש מקומות שאומרים נעריצך ונקדישך גם בשחרית⁴³, ובמסכת סופרים (פס"ז, ט) כתוב⁴³ אבל קדוש של עמידה כיון שצריך לומר נעריצך ונקדישך אינו מן הדין לאומרו בפחות⁴⁴ מעשרה, אבל נקדש את שמך לא ראיתי כתוב בשום⁴⁵ מקום. וה"ר משה מיימון⁴⁶ כתב (סדר תפילות נוסח ברכות התפילה) שליח ציבור מברך לעולם ברכה שלישית

חובה נינהו ולא גזרי²⁶ בהו משום מקח וממכר. וכפי זה תיקשי שליח ציבור עשירי ושנוייה דר' יוחנן אדר' יוחנן דפרק שואל (שבת קמח, ב). **7**מכל מקום נראה בעיני אני המחבר דמנהג של היתר הוא, דודאי אם היה אותו שקרא אומר בזה הלשון אני נודר ליתן לך אז היה אסור כי זה דומה למקדיש ומעדיך^ה, אבל הכא שליח ציבור הוא שמברכו והוא שותק ואינו נודר אפילו כשאומר אותו שקרא לשליח ציבור תברכיני מכל מקום הואיל שאינו מוציא בזה הלשון אני נודר לך אין כאן איסור, ודמי להא (שבת קג, א) דאמר ר' יהושע בן קרחה²⁷ [אומר אדם לחבירו] הנראה שתעמוד עמי לערב²⁸ ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מאי טעמא דר' יהושע בן קרחה²⁹ דאמר קרא (ישעיהו נח, יג) ממצוא חפצך ודבר דבר דבור אסור הרהור מותר, כמו כן בכאן הואיל שלא³⁰ אמרו³¹ לו ואני³² נודר אין כאן כי אם הרהור בעלמא ומותר ואינו דומה למקח וממכר (אלא³³) [ולא] למקדיש³⁴ ומחזרים כשהקדיש³⁵ והחרים הרי כבר יצא מרשותו מיד, ודמי כאילו מכר שהרי גם ליתן מתנה בשבת אסור אבל הכא שלא נדר הרי לא יצא מרשותו כלום, ולא מיחזי כמקח וממכר: **L** תפלת המוסף של שבת נתקנה באלפא ביתא של

35. כשהקדיש: א שכהקדיש 36. והגאולה: ד והגאולה [עתידה להיות] 37. כדא: ד (כדאמרי) שנא' 38. וגו': פ חסר א גו' 39. ההרים: א הרים 40. והרגב"א: פ והרג בא 41. יביאו: פ יבואו 42. בעיני: ד חסר 43. כתוב: פ כתב 44. בפחות: א פחות 45. בשום: א בשם 46. מיימון: א חסר

26. ולא גזרי: א לא גזרו 27. קרחה: ד קרחה [אומר אדם לחבירו] 28. לערב: ד לערב ורבכ"ח [אמר ר"י] הלכה כר"י בן קרחה 29. ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מאי טעמא דר' יהושע בן קרחה: א חסר: פ דר' יהושע בן קרחה 30. שלא: א חסר 31. אמר: א שאמר 32. ואני: א ואיני 33. אלא: ד אלא [ולא] 34. למקדיש: א להקדיש

ושקדשות שלנו חול ויש אף למקדיש חלק בהם, וכן הסביר בכלבו. ג כוונתו, שלפי הטעם השני של ריב"א אין לנודר בשבת ויו"ט לש"צ עשיר, אבל לעני מותר, כיון דהוי חובה [צדקה]. ובמג"א (שו"ס טו) כ' שאף לש"ץ עשיר, כיון שנותנים כדי שיתפלל הוא צורך מצוה. ד כוונתו, שלפי ההסבר השני אינו מובן החילוק שבין חובות שקבוע להן זמן לאין קבוע להן זמן. ה רבינו מחדש שכיון שאינו נודר בפיו מותר ואינו דומה למקדיש ומעריך. ו העתקת לשון רבינו בשבלי הלקט (פכ) והובאה בדרישה (רפו, א). באורחות חיים (סדר תפלת מוסף) כ' ג"כ את הסבר רבינו [בכמה שינויים] בלא להזכיר שמקורו מרבינו שלמה.

ובשבה"ל פתח בהסבר אחר לתפילה. באבודרהם (שחרית של שבת) כ' שרב עמרם גאון ורב סעדיה גאון התחילו כך תפילה זו, [וכיון שאין הם נוהגים לאומרה אינו מפרשה]. בטור (רפו) כתב שבאשכנז נהגו לאומרה. ברוקח (גג) הזכירה. ובכלבו (לו) כתב שהוא כנגד קבוץ גלויות והסביר בדרך שונה מרבינו. ז כן הוא בסידור חסידי אשכנז (עמ' קעו), ובסידור רע"ג כתב לומר כתר ככל התפילות, ובאבודרהם בשחרית נקדישך ובמוסף כתר. בסדר רס"ג שגם בשחרית וגם במוסף אומרים נקדישך ונעריצך. ובספר המחכים כתב שבתפילות החול אומרים נקדש את שמך ובתפילות שבת נקדישך ונעריצך (עיי"ש ע' 24).

ח כן הוא בסידור הרוקח (ע' תקלד וע' תקסה).

דמנהג של היתר הוא, דודאי אם היה אותו שקרא אומר בזה הלשון 'אני נודר ליתן לך' אז היה אסור כי זה דומה למקדיש ומעריך, אבל הכא ש"צ הוא שמברכו והוא שותק ואינו נודר, אפילו כשאומר אותו שקרא לש"צ תברכני, מ"מ הואיל שאינו מוציא בזה הלשון אני נודר לך אין כאן איסור כו', כמו כן בכאן הואיל [שלא] אמר לו ואני נודר אין כאן כי אם הרהור בעלמא ומותר כו'.

ומבואר מדבריו כאן שלא כמו שכתב בהלכות צדקה הנ"ל דאם ברכו ש"צ בביהכ"נ ליתן צדקה הוה נדר ועובר על כל תאחר, רק כיון שהוא לא אמר 'אני נודר' אפילו אם אמר הש"ץ שיתן נדר אין כאן נדר כלל רק הרהור בעלמא, וצ"ע שסותר עצמו, [ועיין בהקדמה לספר אור זרוע הנדפס על ידי מכון ירושלים שהעירו שיש הרבה סתירות בספר אור זרוע עיי"ש].

76 (ג) ובשו"ת מהרש"ם (ח"א במפתחות לס"י ר"א) הביא דברי אור זרוע הנ"ל (בהל' שבת) וכתב, ומבואר דגם באמר הש"ץ 'בעבור שנודר' והוא שותק אינו בכלל נדר, וגם באמר הש"ץ בעבור שנודר והעולה אומר סך פלוני אין זה בכלל נודר, כיון שהוא לא אמר בלשון אתן והש"ץ אומר לשון עבר, דאפילו באמר נדרתי סך פלוני אינו נדר כמו שאמרו ביו"ד (סי' רל"ב סי"ב בהגה בסופה) [זה לשונו, מי שהודה ברבים או כתב עליו שטר והודה לו שנשבע, ואומר אחר כך שלא נשבע ונותן טעם למה אמר שנשבע נאמן] וכו', ומכ"ש כשאמר הש"ץ לשון עבר, וליכא אלא משום מחשבה בלבו שביו"ד (סוף סי' תי"ח) כו'. ובח"ה (סי' פ"ה) כתב המהרש"ם לבאר יותר מה שכתב דנשאר רק לרזן מכת המחשבה עיי"ש, והביא מהשואל דאם אמר הש"ץ

בעבור שנדר והוא הזכיר הסכום טפי, אבל המהרש"ם השיב דה"ל האו"י שכתב דכל שהוא אינו אומר נודר אינו אלא הרהור, נראה להקל וביאמת מלשון האור זרוע יש לדייק רק כשאומר הש"ץ בעבור שיתן אין חשש, רק גם באומר לשון להבא נדר, דהרי בריש דבריו הביא נוסח שבידך דאומרים בזה הלשון, מי שברכה אברהם יצחק יעקב הוא יברך את פני 'שיתן נדר' כו'. הרי שכתב שיתן נדר כתב שנתן נדר, אעפ"כ סובר דאין נדר הואיל שהעולה לתורה שותק מוציא בזה הלשון אני נודר לך, והבנת מהרש"ם גם אם העולה אומר הסכום נראה מהאור זרוע שאין חשש א"כ הדין כן גם באמר הש"ץ בעבור שנודר או בעבור שנתן והעולה אומר הסכום, א"כ צ"ע על המהרש"ם דמשפך מדבריו דהיתר הוא רק משום שה"ל לשון עבר, ואולי גם המהרש"ם יודה דאין נפקא מינה בזה בין לשון עבר ללשון להבא, רק לפי המנהג דיבר שבזמנו היה נוהגים שאמרו בעבור שנדר, וכמו שמבואר גם בבית יצחק ודובב מישור דלהלן שכן היה המנהג ויל"ע.

ולפי זה צ"ע מה שכתב בספר צדקה ומשפט (פ"ד סק"ב) לדייק מדברי מהרש"ם שאם אומר הש"ץ בעבור שיתן והוא אומר כך וכך הרי זה נדר עיי"ש דמסתמת האור זרוע לא משמע כן.

(ד) נמצא מזה, אם העולה לתורה התחייב עצמו ליתן לצדקה דבר פשוט שיש בו משום נדר, ושאלה זו שייך אם הש"ץ עצמו עלה לתורה והוא עושה המי שבירך, ואם אמר לשון עבר כגון שאומר בעבור שנדרתי וכדומה אין בו משום נדר, כיון שמעולם לא אמר בלשון נדר שיתן

ואם הש"ץ אומר המי שבירך העולה לתורה בלשון להבא כגון שיתן נדר או בעבור שנודר אין בו חיוב נדר על העולה לפי זרוע (בהל' שבת) כיון שהוא לא נידר וכו"ש שאין בו משום נדר אם בלשון עבר, והסכים לזה המהרש"ם אבל מ"מ יש בכל זה משום נדר דהיינו מחשבה ודינו יתבאר להלן.

דין נדר לצדקה על ידי מחשבה הבאתי לעיל דמהרש"ם כתב לדייק מהאו"י דהגם שאינו נדר כיון שהוא אמר כלום, מ"מ הוי כמו שהעולה נדר במחשבה ותלוי בדין נדר צדקה על ידי מחשבה, ואציין בקצירות אומר דין זה, הרמ"א (סי' תי"ח סי"ג) כתב שחשב בלבו ליתן איזה דבר לצדקה לקיים מחשבתו ואין צריך אמירה, ולא דאם אמר מחייבין אותו לקיים, וי"א אם לא הוציא בפיו אינו כלום, והעיקר בסברא הראשונה. וכן כתב עוד הפעם בחו"מ (סי' רי"ב סי"ח) דיש להחמיר כסברא הראשונה עיי"ש, ושיטת הט"ז (אורח סי' הקס"ב סק"ח) נראה דחולק על הרמ"א, ופוסק דגם בצדקה לא מהני גמר בלבו, עיי"ש בפרמ"ג, ועיין בשערי דעה (סי' תי"ח סק"ד) שלהלכה נוטה מאד לשיטת הט"ז, ובמהרש"ם שם ובדעת תורה (סי' תי"ח סי"ג) הביא מהרבה אחרונים לכאן ולכאן אי הוי נדר או לא עיי"ש.

ולמעשה פסקו גדולי אחרונים כהרמ"א דחייב לקיים מחשבתו, ועיין חכמת אדם (כלל קמ"ח סק"ז) דכן דעת רוב פוסקים, א"כ לפי זה ה"ה בשאלתינו חייב לשלם הנדרים ונדבות הגם שהוא לא אמר בפיו לשון 'אני נודר' וכדומה, אלא שבערוך השולחן (סל"ט) כתב דמ"מ הוי

קול פ"ר ת"ח

ענין יג הורג א [כ"ה] - ל"ס גע"א

ספיקא דדינא עיי"ש, א"כ יש מקום לצרף שיטת הסוברים דאינו כלום, ועיין גם בשערי רעה הנ"ל.

ו) דין נדר ע"י מחשבה לקהל: והנה בנידון דין יש עוד כמה צדדים שלא יהא חייב לשלם מחמת נדר, דבשו"ת מהר"ם בריסק (ת"ב סי' ט) כתב דרק בצדקה לעני אמרו דצריך לקיים מחשבתו, אבל בצדקה לקהל אין זה בכלל הנ"ל, חרץ אם נותן איזה חפץ לכבד את בית המדרש או דומה לנדרים ונדרות של הקדש עיי"ש באריכות טעמו, ולפי זה תלוי למי נותנים המעות שנודרים בעשיית מי שבירך, ובזמנינו בכמה מקומות עושין כמה פעמים מי שבירך להעולה וכל אחד הולך לצדקה אחרת, א"כ תלוי במציאות אם הולך לעניים או לא, ואם הולך לקהל כמו שהמציאות ברוב פעמים אין הכי נמי שאין בו חיוב לקיים מחשבתו משום נדר ע"י מחשבה.

ז) דין נדר לצדקה ע"י מחשבה כלי שום דיבור: ובפתחי תשובה (סקט"ו) ובגליון מהרש"א שם הביאו משו"ת דת אש (סי' י"ד) שהאריך בדין זה, והעלה דודאי כשהאדם לא הוציא מפיו כלום אף שהיה במחשבה שלו ליתן שום דבר לצדקה אין שום חיוב עליו, כמו בכל נדר ושבועה דאינו כלום אם לא הוציא בשפתי, אך אם הוציא מפיו ליתן לצדקה ולא הוציא מפיו מהו שרוצה ליתן או כמה, וחשב במחשבתו על דבר או סך הידוע אז צריך לקיים מה שחשב עיי"ש. וציין עליו גם בחידושי רעק"א שם, ובשו"ת מהר"י אסאד (יו"ד סי' שי"א) כתב עליו דדבריו מוכרחים עיי"ש, א"כ לדבריו לכו"ע אין בו משום נדר בלא הוציא מפיו שיתן צדקה, א"כ בשאלתינו שלא הוציא מפיו

ואם הש"ץ אומר המי שבירך העולה לתורה בלשון להבא כגון שיתן נדר או בעבור שנודר אין בו חיוב נדר על העולה לפי דודע (מהל שבת) כיון שהוא לא נידר בעצמו, וכ"ש שאין בו משום נדר אם נאמר בלשון עבר, והסכים לזה המהרש"ם להנ"ל, אבל מ"מ יש בכל זה משום נדר על ידי מחשבה ודינו יתבאר להלן.

דין נדר לצדקה על ידי מחשבה הבאתי לעיל דהמהרש"ם כתב לדייק מהא"ז דהגם שאינו נדר כיון שהוא לא אמר כלום, מ"מ הוי כמו שהעולה לתורה נדר במחשבה ותלוי בדין נדר לצדקה על ידי מחשבה, ואציין בקצירות האומר דין זה, הרמ"א (סי' רנ"ח סי"ג) כתב אם חשב בלבו ליתן איזה דבר לצדקה חייב לקיים מחשבתו ואין צריך אמירה, אלא דאם אמר מחייבין אותו לקיים, וי"א דאם לא הוציא בפיו אינו כלום, והעיקר כסברא הראשונה. וכן כתב עוד הפעם בחו"מ (סי' רנ"ב סי"ח) דיש להחמיר כסברא הראשונה עיי"ש, ושיטת הט"ז (או"ח סי' תקס"ב סק"ח) נראה דחולק על הרמ"א, ופוסק דגם בצדקה לא מהני גמר בלבו, עיי"ש בפרמ"ג, ועיין בשערי דעה (סי' רנ"ח סק"ד) שלהלכה נוטה מאד לשיטת הט"ז, ובמהרש"ם שם וברעת תורה (סי' רנ"ח סי"ג) הביא מהרבה אחרונים לכאן ולכאן אי הוי נדר או לא עיי"ש.

ולמעשה פסקו גדולי אחרונים כהרמ"א דחייב לקיים מחשבתו, ועיין חכמת אדם (כלל קמ"ח סק"ז) רכן דעת רוב פוסקים, א"כ לפי זה ה"ה בשאלתינו חייב לשלם הנדרים ונדרות הגם שהוא לא אמר בפיו לשון 'אני נודר' וכדומה, אלא שכערוך השולחן (סלי"ט) כתב דמ"מ הוי

זכיר הסכום...
השיב המלך...
זוא אינו אומר...
נראה להקל...
דוע יש לדייק...
הש"ץ בעבור...
ר לשון להבא...
הביא נוסח...
הלשון, מי שכתב...
א יכרך את פל...
תב שיתן נדר...
סובר דאין חשש...
נורה שותק ואינו...
נודר לך, ולפי...
העולה אומר...
דוע שאין חשש...
ר הש"ץ בעבור...
ן והעולה אומר...
הרש"ם דמשמע...
ק משום שהוא...
הש"ם יודה דאין...
זון עבר ללשון...
בר שבזמנו היו...
שנדר, וכמו...
דובב מישרים...
ל"ע.
: בספר צדקה...
לדייק מדברי...
ץ בעבור שיתן...
ה נדר עיי"ש,
זשמע כן.
לתורה התחייב...
פשוט שיש בו...
ך אם הש"ץ...
עושה המי...
כגון שאומר...
זו משום נדר,
ון נדר שיתן